

DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS

AF WILLIAM SHAKESPEARE
BEARBEJDET AF TUE BIERING

UNDERVISNINGSMATERIALE
MÅLGRUPPE UNGDOMSUDDANNELSER
2022/2023

OT
ODENSE
TEATER

1 INDHOLDS- FORTEGNELSE

1	Indholdsfortegnelse	2
2	Det europæiske slagtehus på Odense Teater	3
3	Materialevejledning	4
4	Det europæiske slagtehus	5
5	Fakta om Det europæiske slagtehus	6
6	Verden er jo helt uforståelig- interview med instruktør Tue Biering	7
7	Introduktion til manus af Tue Biering	9
8	Uddrag før og nu - Tue Bierings version og original	10
9	Den hule krone - gennemgang af Shakespeares kongedramaer om rosekrigene	15
10	Den store mekanisme - uddrag fra Jan Kott	19
11	Mere Shakespeare	20
12	Danskfagligt forløb	21
13	Engelskfagligt forløb	23
14	Dramafagligt forløb	34
15	Skoler og ungdomsuddannelser i Odense Teater	42

2

DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS PÅ ODENSE TEATER

Instruktion og manuskript

/ TUE BIERING

Frit efter manuskript af

/ WILLIAM SHAKESPEARE

Scenografi

/ NICOLAJ SPANGAA

Kostumedesign

/ MARIE ROSENDAHL CHEMNITZ

Lysdesign

/ SIMON HOLMGREEN

Lyddesign

/ KIM MALMOSE

Dramaturg

/ MATHIAS ROSENKRANDS BECH

Medvirkende

/ NICOLAI JANDORF /

/ ANDERS GJELLERUP KOCH /

/ BENJAMIN KITTER /

/ CECILIE GERBERG /

/ FREJA KLINT SANDBERG /

/ LOUISE DAVIDSEN /

/ KLAUS T. SØNDERGAARD /

/ NIELS SKOVGAARD ANDERSEN /

/ MALENE MELSEN /

/ FRANK THIEL /

/ KRISTOFFER HELMUTH /

/ MIKKEL BAY MORTENSEN /

/ NATALÍ VALLESPÍR SAND /

/ GITHA LEHRMANN /

/ STATISTER

/ DYR

3

MATERIALE- VEJLEDNING

Det europæiske slagtehus er en forestilling langt ud over det sædvanlige. Og det bliver en helt speciel teateroplevelse. Forestillingen tager jer igennem 8 af Shakespeares kongedramaer på 5 timer, og det er lidt af en bedrift. Vi håber, at du og dine elever vil gå ind i oplevelsen og nyde, at det hele ikke er helt, som det plejer.

Dette undervisningsmateriale indeholder opgaver og øvelser, som kan bruges både før, under og efter, at I har set forestillingen i fagene dansk, engelsk og drama. Materialet henvender sig til ungdomsuddannelser.

Du kan læse mere om forestillingen i den første del, hvor du både kan finde instruktør og dramatikere Tue Bierings forord til manuskriptet, samt et interview med ham. Du kan desuden finde et uddrag af manuskriptet og sammenligne det med den originale version. Få desuden en grundig gennemgang af de 8 kongedramaer, som danner grundlag for Tue Bierings udgave. Læs uddrag af teaterforskeren Jan Kotts bog Shakespeare vor

samtidige om den store magtmekanisme, som løber gennem mange af Shakespeares kongedramaer.

Du finder desuden forløb, der lægger op til at bruge arbejdet med forestillingen i danskundervisningen, i engelskundervisningen og i dramaundervisningen.

Se i øvrigt vores [generelle undervisningsmateriale](#), hvor der også er inspiration at hente.

Hvis du mangler noget, eller har spørgsmål til materialet, er du velkommen til at kontakte os.

Det europæiske slagtehus er en voldsom historie. Vi anbefaler en kort introduktion inden forestillingen. Skriv til line@odenseteater.dk for at høre nærmere.

PRAKTISK INFORMATION OM DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS

15. SEP. - 8. OKT. / Skolepris alle spilledage samt onsdag 28. sep. kl. 12.00

BILLETPRIS / 80 kr. pr elev aftenforestilling / 70 kr. i dagtimerne, 40 kr. pr lærer (max 1 lærerbillet pr. 10 elever)

SPILLESTED / Odense Teater, Store Scene, Jernbanegade 21, 5000 Odense C

MÅLGRUPPE / Ungdomsuddannelser

FAG / Drama, engelsk, dansk, historie

VARIGHED / Ca. 6 timer inklusiv pauser

Forestillingen anbefales fra 15 år

SPØRGSMÅL / Har du spørgsmål omkring forestillingen, introduktioner eller undervisningsmaterialet, kan du kontakte skolekoordinator Line Hede Simonsen på lhs@odenseteater.dk eller tlf. 29 34 33 39

BESTIL BILLETTER / på www.odenseteater.dk/skoler/ hvor du skal udfylde en bestillingsformular.

Har du problemer med at booke dine billetter er du velkommen til at kontakte os på skole@odenseteater.dk eller på telefon 66 12 00 52

4 / ENESTÅENDE, STORSLÆT OG VOLDSOMT

DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS

Oplev den største Shakespeare-opsætning på Odense Teater nogensinde.

Det bliver en once-in-a-lifetime oplevelse når Odense Teaters kæmpestore satsning Det europæiske slagtehus spiller på Store Scene. Hele Odense Teater: skuespillere, værksteder, designere og scenefolk arbejder intenst for at realisere en teateroplevelse langt ud over det sædvanlige.

Det bliver ikke teater, som du plejer at opleve det, når instruktør Tue Bierings legesyge og uortodokse version af Shakespeares Wars of the Roses bliver opført. Det europæiske slagtehus tager dig på en gigantisk, blodig og voldsom teaterrejse gennem 8 af Shakespeares kongedramaer fra Richard 2. til Richard 3. (Richard II, Henrik IV del 1 & 2, Henrik V, Henrik VI del 1, 2 og 3 og Richard III)

Handlingen, karaktererne og portrætterne af magtens spil er Shakespeares, men væk er versemål og gammeldags sprogbrug. Sproget er nutidigt og stiller skarpt på alt det, der sker i den dramatiske historie.

I en kaotisk verden, hvor krig og stærke politiske strømninger har kastet den vestlige civilisation ud i en voldsom identitetskrise, må vi lede efter nye spørgsmål og måske også nye forklaringer i fortiden. Og her er ingen klogere end Shakespeare og hans eminente portrætter af magtens spil og krigens egen indre logik.

Det europæiske slagtehus viser, hvad der er på spil, når mennesker slås om magten, og vi ser alt fra magtsyge og magtfuldkommenhed til magteløshed og apati på denne voldsomme teater-tour de force gennem noget af Europas mest blodige historie.

Det europæiske slagtehus er en fortælling om menneskets ubehagelige sider – og det giver også ubehagelige scener undervejs i forestillingen.

5

FAKTA OM DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS

- ✓ Bearbejdelsen af Det europæiske slagtehus er baseret på 8 Shakespeareskuespil.
- ✓ De 8 skuespil indeholder 40 akter, 189 scener, og man vil i originalen møde 404 karakterer.
- ✓ De 8 skuespil består af 199,428 ord på 24.803 verslinjer, så skulle de 8 skuespil spilles i fuld længde vil forestillingen tage lige under 25 timer (uden pause vel at mærke).
- ✓ Der er 70 kostumer + statister med ca. 500 kostumedele.
- ✓ Der er indkøbt 2 ekstra industrivaskemaskiner for at klare vaskeopgaven efter hver forestilling.
- ✓ Teatret forventer, at bruge 40 Ton harpet muldjord - 40 ton = 26,7 m³ hvilket svarer til 27 sække eller 3 containere.
- ✓ Der klargøres mere end 100 plader til scenografien, som bliver ødelagt/skiftet hver dag.
- ✓ Gulvet er fremstillet, så det er vandtæt, men samtidig kan klare belastning fra stillads, hest og jord.
- ✓ Der medvirker 15 skuespillere, en stor gruppe statister og børneskuespillere, en hund og en hest.
- ✓ På sidescenen etableres et afskylningskar til skuespillere – så de kan vaske sig for mudder, blod med mere.
- ✓ Tre sceneteknikere arbejder 9 timer dagligt med klargøring og afvikling af forestillingen.
- ✓ Derudover skal yderligere to mand i dagtimerne rengøre og klargøre scenen til aftenens forestilling.
- ✓ Mængden af teknisk udstyr og rekvisitter er så stort, at både teatrets snedkerværksted og samlerum en del af bagscenen.

6 / INTERVIEW MED INSTRUKTØR OG DRAMATIKER TUE BIERING

VERDEN ER JO HELT UFORSTÅELIG

Instruktør Tue Biering er både instruktør og dramatiker på Det europæiske slagtehus. Han har skrevet 8 af Shakespeares kongedramaer radikalt om, og han er gået efter at få Shakespeares sans for magt og mennesker helt i fokus. De jambiske blankvers er væk og i stedet fylder et moderne og direkte sprog med klare referencer til nutidens politiske virkelighed. Tue Biering fortæller:

- Jeg er egentlig ret ligeglad med Shakespeare forstået på den måde at jeg ikke har et religiøst forhold til hans sprog og stykker. For mig er blankvers for meget museum og det gammeldags sprog gør det nogle gange virkelig svært at få hold på, hvad der egentlig foregår. Sproget bliver en barriere, og det har jeg gerne villet væk fra. Så sprogligt er der bearbejdet meget og det vil ikke være svært for publikum at forstå hvad der foregår. Det har i hvert fald været hensigten. Handlingen og de dilemmaer, som Shakespeare rejser, er i centrum.

Men hvis sproget og de oprindelige stykker er skrevet om, hvor er Shakespeare så henne? Hvor meget Shakespeare er der tilbage i forestillingen?

- Der er virkelig meget Shakespeare tilbage. Jo mere vi arbejder med stoffet, desto mere kan vi mærke, at Shakespeare er med under det hele. Det er de samme konflikter, karakterer og det er hans behandling af forskellige politiske konflikter. Men sproget er anderledes, fortæller Tue Biering.

Det største projekt nogensinde

Det er første gang at et dansk teater kaster sig over det gigantiske projekt som Det europæiske slagtehus (Rosekrigene) er. Tue Biering har da også fået lidt grå hår i hovedet over idéen ind imellem, men omvendt synes han også, at det er spændende og udfordrende at gøre noget, som der ikke er andre, der har gjort, smiler han og fortsætter:

- Det er det største projekt, jeg nogensinde har kastet mig ud i. Det er faktisk helt vanvittigt. Måske

bliver det mit personlige Waterloo. Jeg bliver på en eller anden måde tit tiltrukket af projekter, der er på kanten til det umulige.

Magtens spil og krigens logik

Det europæiske slagtehus strækker sig over små 87 år (Fra 1398 - 1485) og viser 6 regenters livtag med magten. Regenternes skiftes ud, mens den ene krig afløser den anden. Shakespeares dramaer er skrevet i 1500/1600-tallet, men vi kan genkende utrolig meget om magt, magtfuldkommenhed, generationskonflikter, krigsretorik og pacifisme. Det har sat mange tanker i gang både hos Tue Biering og skuespillerne.

- Verden er jo helt uforståelig og det er den også hos Shakespeare. Så det bliver ikke sådan en historie om, at krig er ondt, og at vi skal lære af historien. For der er jo krig lige nu, og vi gentager vores fejl. Ligesom verden ikke giver mening, så er forestillingen også fuld af paradokser, dilemmaer og store spørgsmål. Grundlæggende er hovedspørgsmålet, om vi er i udvikling, eller om vi i virkeligheden gentager vores historie? Vi har taget denne her forestillingscyklus om rosekrigene og så har vi bearbejdet, så de vigtigste motiver i stykkerne kommer tydeligt frem, og så peger vi på moderne politiske begivenheder og anvender politisk retorik, som vi kender fra i dag. Har vi en magtfuldkommen regering? Hvordan kan det være, at moderne politiske ledere ødelægger de demokratiske institutioner? Hvorfor går en moderne politiker i krig? Hvorfor mærker vi først rigtig krigen, når den slår ned i nærheden af os selv? Hvorfor er der nogle mennesker, vi har mere ondt af end andre? spørger Tue Biering.

Enestående mulighed

Når man selv står midt i en kunstnerisk proces kan det være svært at sige præcis hvor man ender og hvad det bliver for en oplevelse, som publikum får.

- Jeg tror, at det er noget for mange forskellige publikumstyper. Dem, som kender Shakespeare

godt, og måske har oplevet mange Shakespeare forestillinger, vil få en once-in-a-lifetime mulighed for at se Shakespeares Wars of the Roses på én gang. Det er aldrig spillet i Danmark før, og hvem ved, hvornår nogen kaster sig over det igen, siger han og fortsætter:

- For dem der ikke har så meget kendskab til Shakespeare, tror jeg, at den måde, vi har bearbejdet forestillingen på, betyder, at alle vil kunne forstå, hvad der foregår, uanset om de har teatererfaring eller ej. Det bliver måske en vild og totalt unik oplevelse, som de aldrig glemmer. Jeg håber, at publikum, uanset hvem de er, vil gå hjem med nogle nye spørgsmål til sig selv og til den verden, vi er en del af.

En koncentreret version på 5 timer

Hvis dramaerne om Rosekrigene skulle spilles i deres fulde længde, ville det tage omkring et døgn. Men Tue Bierings version lander på ca. 5 timer plus pauser. Det har været noget af en opgave at koge forestillingen ned til en helaftensforestilling:

- Det er jo helt vildt at skulle koge historien ned til 5 timer, men det er ikke desto mindre det, vi har gjort. Selvom vi har forkortet meget, er det stadig en stor forestilling, der strækker sig over mange timer. Det bliver helt konkret fysisk en anderledes oplevelse. Der sker noget med én, når man ser en forestilling over så mange timer. Publikum går i svingninger med historien på en anden måde, man lever sig helt ind i historien, man bliver træt og man bliver sulten. Jeg kunne godt tænke mig, at publikum får en anden teateroplevelse end de plejer. Måske lidt ligesom på Shakespeares tid, hvor det var meget levende og uhøjtideligt og der måske er nogen, der undervejs skal på toilet eller andre der bliver nødt til at komme ud af salen et øjeblik. Det synes jeg ville være skønt.

På side 9 kan du læse Tue Bierings introduktion til manuskriptet og på side 11 - 14 kan du se et uddrag fra Tue Bierings manuskript og sammenligne det med det originale i dansk oversættelse.

7 / TUE BIERINGS FORORD TIL MANUSKRIFTET

INTRODUKTION TIL MANUS

Af Tue Biering

Jeg er blevet døden. Verdeners ødelægger
Oppenheimer.

”Skabelse og undergang” er en cyklus, man i asatroen mener er nødvendig, for at livet kan fortsætte. Ragnarok er forudsætning for fornyelse. I mange andre mytologier er denne konstante proces en væsentlig bestanddel. I kristendommen er det dommedag, der skal komme før Jesus genkomst, i hinduisme en syndflod, genfødsel i buddisme osv.

Grunden til disse mytologier ligger måske i menneskets oplevelse af cyklus. Af at noget gentager sig. Af årstidernes gang, og hvordan man i landbruget sår, høster, og vender jorden igen, for at nyt kan spire. Noget skal dø, for at noget andet opstår.

Rosekrigene er teatrets Game of Thrones, House of Cards, middelalderens Succession, Wagners Ringen. Det handler om magt. Det er variationer over krigens væsen og de kampe der udspilles for at vinde magten. Det er ikke et pacifistisk manifest. Det handler ikke om, at krig er et onde. Tværtimod. Rosekrigene er antipacifisme. Krig er en nødvendighed, og noget man skal mestre. I det europæiske slagtehus skal du kunne kæmpe. Du skal kunne gribe magten, og her har alle brug for en stærk leder. Volden og frygten er i sidste ende det afgørende redskab. Der er ikke noget sted for de magtesløses magt.

Dette udsagn kan være provokerende, set fra vores position i verdenshistorien, hvor fred og softpower er fremherskende. Vi skaber og dyrker flade strukturer og magttomme rum. Nogen vil hævde, at vi er blevet bange for magten. At den er dæmoniseret. Vi tænker automatisk at dem, der har meget magt er farlige. Ikke desto mindre er fred og demokrati i stadig forhandling, og kun de få privilegerede forundt.

Magt er altid tilstede, og mennesket har gennem tiden altid levet i magtsamfund. Magt er en naturlig del af vores væsen og indretning af samfundet. Magten drager os alle. Vi bliver draget af magten, som Bilbo bliver draget af ringen. Jo tættere du er på magten, jo mere lokker den med sine løfter om storhed, fuldkommenhed, lykke og muligheder. Man kan ikke undgå at blive magtliderlig og magten korrupperer, den smitter, og man mister sig selv i magtfuldkommenheden.

Magt skaber enorme friktioner, når magtsystemer støder ind i hinanden og ofte ender i store konflikter og konfrontationer. Magtesløshed derimod skaber revolutioner. Men selv de magtomstyrte revolutioner ender med at gøre brug af magt og vold, som er legitimeret af en større retfærdighed. Man kan være drevet af retfærdig harme, som til sidst kan ende som retfærdig grusomhed.

Slagtehuset er en magtmaskine, hvor der konstant er nogen, der falder og bliver kværnet, mens nye kæmper sig til pladsen ved magten. Det er de privilegerede få, som har arvet deres privilegier eller føler sig særligt berettiget, der kæmper om magten, deres privilegier og om at øge deres rigdom. Og det er oftest de andre tusindvis af mindrebemidlede, der bliver sendt ud i døden.

Teksten er meget frit efter Shakespeare. Eller sagt på en anden måde, det er Shakespeare men ikke alle hans ord. De mange sproglige billeder er oversat. Der er ikke vers, jamber eller samme sproglige raffinement. Det er forsøgt så tæt på moderne talesprog, som vi taler i dag, med referencer til originale replikker. Der er desuden referencer til den historiske virkelighed og der bliver benyttet referencer til nutidige begivenheder og personer og kontekster. Citater fra Yuval Harrari, Vladimir Putin m.fl har også sneget sig ind.

8 / TUE BIERINGS VERSION OG ORIGINAL

UDDRAG - FØR OG NU

UDDRAG FRA TUE BIERINGS VERSION

SC2 OM EN KONGE DER VIL FRED (111)

FORTÆLLER, FORTÆLLER 2, RICHARD 2, HENRY 4, MOWBRAY, GAUNT, ORTHUMBERLAND, (BUSHY, GREEN, R2's DRONNING ISABELLA, EMSEMBLET)
(hele ensemblet står og kigger på publikum)

FORTÆLLER:

Vi begynder med en Richard.

Han er den anden søn af Edward "den sorte prins" som er ældste søn af Kong Edward den 3.

Men både Richards far og storebror dør tidligt, så da Edward d. 3. dør bliver Richard i en alder af 10 år konge.

(R2 får en krone og tager den på. Står lidt tid.

Nyder øjeblikket)

HENRY 4:

(træder frem)

Jeg bliver nødt til at afbryde og melde Mowbray, for han taler dårligt om dig bag din ryg.

Og han snyder dig.

(til Mowbray):

Nu taler jeg direkte til dig. Du er en løgner og en forræder.

Jeg anklager dig for at true min konges sikkerhed.

MOWBRAY:

Jeg taler roligt nu, Henry, men hvis ikke du var i familie med kongen og I kendte hinanden rigtig godt, så havde jeg tvunget de ord tilbage i din mund.

Han lyver. Jeg kan ikke sige det mere præcist.

HENRY 4:

Han har taget penge fra hæren til sig selv. Og han har startet de sidste mange års oprør. Og så er han skyld i min fars bror, Thomas Woodstocks død.

(ALLE gør korsets tegn)

(BOLINGBROKE kaster handske)

MOWBRAY:

Det er jo løgn.

FORTÆLLER 2:

Må jeg lige tilføje afgørende oplysninger: heromtalte afdøde Thomas Woodstock var (alle gør korsets tegn), som min far Gaunt her, også søn og arving af Edward 3. Men er på mystisk vis blevet likvideret.

Ok?

Jeg forventer ikke I forstår alt, men følg med.

Værsgo fortsæt.

MOWBRAY:

Jeg har givet pengene videre og dem jeg beholdt var for udlæg, godkendt af kongen.

Og ja, jeg har angrebet flere, bla. din far og for det har jeg undskyldt.

Og ja jeg svigtede mit løfte til Thomas Woodstock hvilket blev hans død, men han døde, fordi jeg ikke var der - ikke for min hånd.

(kaster handske)

RICHARD 2:

Det er et dårligt tidspunkt at kæmpe. Lige nu vokser et oprør i Irland og vi har ikke brug for mere ustabilitet, vi har tværtimod brug for at holde sammen. Tag de handsker op og tilgiv.

Giv slip på vreden.

Vil I ikke nok!!

MOWBRAY:

Jeg kan ikke. Jeg er ramt af beskyldninger, som ikke bare forsvinder. Min ære er krænket.

Min ære er mit liv og jeg må kæmpe den tilbage.

RICHARD 2:

Onkel, sig til din søn at han skal tilgive.

GAUNT:

Tag handsken tilbage. Kom så!

HENRY 4:

Jeg kan ikke ydmyges så stort foran dig, far.
(De står og råber af hinanden)

RICHARD 2:

Vil I ikke nok holde op!!
(BUSHY og GREEN får dem til at stoppe)

RICHARD 2:

(han er ikke i stand til at tage en beslutning)
Jeg blev født til bestemme, det er min ret, men jeg kan ikke bestemme, at I bliver enige.
Så kæmp om det, hvis det er det I vil og lad jeres had blive slukket i kamp.
Gør det hele klar, det skal ske her, her midt iblandt os alle.

Kilde: Manuskriptet til Det europæiske slagtehus

ORIGINAL I EDVARD LEMBCKES OVERSÆTTELSE

1. AKT SCENE 1

London. En sal i slottet. Kong Richard kommer ind med følge; Johan af Gaunt med andre adelsmænd.

KONG RICHARD

Johan af Gaunt, ærværdige Lancaster!
Har du, som selv du svor og indestod for, hidbragt din søn, den djærve Henrik Hereford, Så han kan vedstå sine drøje klager mod hertugen af Norfolk, Thomas Mowbray, Som tiden ikke dengang tillod os At høre på?

GAUNT

Ja, herre konge.

Kong Richard

Sig mig fremdeles:
har du forsket, som han fører
Sit klagemål på grund af gammelt nag,
Eller som trofast undersåt, med rette,
på grund af sikker viden om hans svig?

GAUNT

Så vidt som jeg har prøvet ham i sagen,

Er det på grund af øjensynlig fare
Som han har mærket truer Eders Højhed,
Ikke af indgroet nag.

KONG RICHARD

Så kald dem for os.
Ansigt til ansigt, vrede bryn mod bryn,
Skal klageren og den der klages over
Ha lov at tale frit her i vort påhør.
(nogle af følget går)
Stridbare er de begge, fyldt af vrede,
Døve som havet, og som ilden hede.
(Nogle af følget kommer tilbage med Bolingbroke og Mowbray)

BOLINGBROKE

Gid mange år af gode dage skænkes
min milde herre, min nåderige konge!

MOWBRAY

Hver dag forøge den forgangnes lykke,
Til himlen, skinsyg over jordens held,
Tilføjer evighedens krans til kronen!

KONG RICHARD

Tak til jer begge. Dog, en af jer smigrer;
det ser man af den grund I kom her for,
Eftersom I jo begge to beskylder
Den anden part for højforræderi.
Vor fætter Hereford, hvad har du at klage
På hertugen af Norfolk, Thomas Mowbray?

BOLINGBROKE

Først, - himlen være vidne til mit ord, -
Kun af en undersåts hengivenhed,
Af omhu for min fyrstes dyre vel
Og fri for andet syndigt avlet had,
Står jeg som klager for min konges ansigt.
- Nu, Thomas Mowbray, gælder talen dig;
og mærk min hilsen vel, for hvad jeg siger,
det skal min krop bevise her på jorden,
eller min sjæl forsvare det i himlen:
Du er forræder og en skurk, for god
til den slags navne, og for slet til livet.
Jo mere himlen stråler ren og blå,
jo mere hæslig er en sky derpå.
Jeg støder end engang - må straffen nå dig -
forrædernavnet ned i halsen på dig.
Og hvad min tunge talte, skal mit sværd
Stå ved, om kongen vil det, nu og her.

MOWBRAY

Koldt svar skal ikke føre klage mod
min iver; det er ingen strid blandt kvinder,
Og ingen skrigen af to hvasse tunger
Kan skifte ret imellem os; det blod
er varmt, som snart skal blive koldt for dette.
Så tam er min tålmodighed dog ikke,
At jeg vil tie nu og intet svare.
Først, - skyldig ærefrygt for kongen hindrer
mig i at gi min frie tale sporen.
Hvis ikke, løb den til den havde sendt
fornævnets dobbelt i hans hals.
Men bortset fra hans høje fyrsteblood
og fra hans slægtskab med min herre kongen,
så trodser jeg ham, ja jeg spytter ad ham,
og kalder ham en skurk, en fej bagvasker.
Og for at hævde det, indrømmer jeg
ham hver en fordel; jeg vil møde ham,
om så jeg skulle løbe på min fod
til Alpernes isdækte klippetinder,
til hver en ødemark hvor nogen sinde
en engelsk mand har turdet sætte foden.
Jeg svarer for min troskab ved at sige:
ved Gud, som løgner savner han sin lige.

BOLINGBROKE

Der, blege kryster, kaster jeg min pant;
her gir jeg afkald på min konges slægtskab,
frasiger mig mit høje fyrsteblood,
som kun din fejhed, ikke ærefrygt,
griber som påskud. Har din brødes angst
levnet dig kræfter nok, så du kan samle
mit ærespant fra jorden, godt, så buk dig.
Ved det, og ved al ridderskik,
Vil jeg forsvare arm mod arm, hvad jeg
Har sagt, og værre ting som du kan tænke.

MOWBRAY

Jeg tar det op, og sværger ved det sværd
der lagde ridderskabet på min skulder:
jeg møder dig i hver en ærlig dyst
Som ridderskabet måtte kræve. Lad
mig ikke komme levende af sadlen,
Hvis jeg har været i forræderlag,
Eller kæmper for en uretfærdig sag.

KONG RICHARD

Hvad er vor fætters klagemål mod
Mowbray?
Stort må det være, hvis det skal indgyde
os mindste tanke blot om ondt hos ham.

BOLINGBROKE

Mit liv er pant for det jeg nu vil sige:
Mowbray fik otte tusind rosenobler
til Eders Højheds krigsfolk som et forskud;
dem har han selv beholdt til skændig brug
som en svingagtig slyngel og forræder.
Desuden siger jeg, og vil vedstå det
i kamp, her, hvor som helst, på hver en kant
af jorden som et engelsk øje så,
at hvert forræderi som her i landet
i atten år er planlagt og forøvet,
har først sit udspring fra den falske Mowbray.
Fremdeles siger jeg, og vil bevise
det på hans usle liv:
han har ved rænker
voldt hertugen af Glosters død; han æggede
modstandernes lettroenhed, han lod
ved fejtt forræderi hans skyldfri sjæl
udstrømme gennem blodets åbne sluser,
blod der som Abels offerblod nu råber
op gennem jordens tungeløse huler
til mig om ret og hård gengældelse.
Og, ved min adelige stammes ære,
dø vil jeg, eller hævner vil jeg være.

KONG RICHARD

Hvor høj en flugt hans kække vilje tar.
Thomas af Norfolk, hvad har du at svare?

MOWBRAY

Å, lad min konge vende blikket bort,
og lad hans øre være døvt en stund,
mens jeg fortæller om hans stammes skændsel,
hvor Gud og hver mand hader sådan løgner.

KONG RICHARD

Vort øre og vort blik er upartisk.
Var han min bror, ja arving til mit rige
- og han er jo dog kun min farbrors søn, -
gør jeg min ed nu ved mit scepters højhed:
så nært et slægtskab med vort høje blod
skal ikke hjælpe ham, og ikke lede
min faste vilje bort fra rettens vej.
Han er min undersåt såvel som du,
og frit og frejdigt kan du tale nu.

MOWBRAY

Så, Bolingbroke, helt dybt ned i dit hjerte,
igennem din troløse hals: du lyver!
Tre fjerdedel af summen til Calais har
jeg punktlig udbetalt Hans Højheds krigsfolk.
Den sidste del beholdt jeg med hans vilje,

for di min herre skyldte mig en rest
 på et anseligt udlæg fra den tid
 jeg hented ham hans dronning hjem fra Frankrig.
 Få den løgn i din hals. – Nu Glosters død:
 Jeg har ikke dræbt ham, men jeg tilstår skamfuld,
 jeg glemte pligt og ed i denne sag.
 Og I, min høje hertug Lancaster,
 en hæderværdig far til ham, min fjende:
 jeg lagde planer mod jert liv engang,
 en synd der endnu nager mig i sjælen;
 men før jeg sidste gang tog sakramentet,
 skrifted jeg den, og bad udtrykkelig
 om Eders Nåde ville tilgi mig;
 jeg tror I gjorde det. – Det er min brøde.
 Og alt andet jeg beskyldes for
 har kun sit udspring i en slyngels had,
 en troløs og fordærvet højforræders.
 Den påstand vil jeg selv forsvare kækt,
 og som en gengæld kaster jeg mit pant
 for den hovmodige forræders fod.
 Min ridderære vil jeg vaske ren i
 det bedste blod der gemmes i hans bryst.
 Jeg ber jer, Eders Højhed, frem min sag;
 bestem jo før jo heller prøvens dag.

KONG RICHARD

I harmoptændte herrer, lyd mit råd:
 lad galden renses uden åreladning.
 Vel er jeg ikke læge, men jeg spår:
 det dybe nag gir alt for dybe sår.
 Tilgiv og glem, gør ende på jer strid,
 for det er ikke åreladningstid.
 Farbror, lad os to gøre slut på dette;
 vi taler Norfolk, I jer søn, til rette.

GAUNT

At stifte fred er alderdommens sag;
 kast Norfolks pant, min søn, og far i mag.

KONG RICHARD

Norfolk, kast hans!

GAUNT

Nå, Henrik; nå? – At lyde
 er sønnens pligt. Skal jeg så atter byde?

KONG RICHARD

Så, Norfolk, kast! Strid ikke mer imod

MOWBRAY

Selv kaster jeg mig, herre, for din fod!
 Mit liv, ikke min skam skal du begære;

mit liv tilhører dig, men navn og ære,
 som trods min død skal leve på min grav,
 på dem kan skændsel aldrig gøre krav.
 Vanæret, skændet, hånet står jeg her,
 ramt i min sjæl af giftig sladders spær.
 Den læges aldrig uden ved hans blod
 der ånded giften.

KONG RICHARD

Det vilde mod
 må kues. Giv mig pantet. – Løven knægter
 vel leoparden.

MOWBRAY

Mon den også mægter
 at ta dens pletter fra den? – Slet du ud
 min skam, og villig lyder jeg dit bud.
 Min dyrebare herre, mandens lykke
 Kan ikke prydes af et bedre smykke
 End pletfri ære; er den ikke mer,
 Er manden kun et pyntet, malet ler.
 En perle, sikkert gemt bag lås og bånd,
 er i et ærligt bryst en dristig ånd.
 Min ære er mit liv. De vokser sammen.
 Tag æren bort, og tabt er livets gammen.
 Min konge, om min ære må jeg værne!
 Jeg lever i den, for den dør jeg gerne.

KONG RICHARD

Fætter, så kast I da hans pant, begynd!

BOLINGBROKE

Gud fri min sjæl fra en så skændig synd!
 Min far skal ikke se mig bleg af frygt
 og tiggerkrum, så jeg fornedrer stygt
 min byrd for ham. Før tungen kunne skære
 så dybt et så i slægtens gamle ære
 ved fejlt forlig, skal mine tænder slide
 den feje afbigts redskab ud i tide,
 og spytte den blodig ud til hån og spot
 i Mowbrays fjæs, hvor skændsel bor så godt.

KONG RICHARD

Vi fødtes til befaling, ikke bøn,
 men vores bud gør ikke jer til venner.
 Men derfor, undrer jeres livs fortab,
 igen i Coventry, Sankt Lamberts dag.
 Afgør så der med sværd og spyd den strid
 der svulmer op på grund af gammelt nid.
 Forsoning er umulig; lad enhver
 bevise da sin ret i ridderfærd.

Marskal, hold vores kampherolder rede;
tilbørlig skal de deres tvekamp lede.
(Alle går)

Kilde: William Shakespeare: Samlede
Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns
forlag, 1998) Oversættelse af Edvard Lembcke

9 / GENNEMGANG AF SHAKESPEARES KONGEDRAMAER OM ROSEKRIGENE

DEN HULE KRONE

Af Brian Bo Jensen

For i den hule krone, der omslutter
en konges dødelige tindinger,
dér holder Døden hof; dér sidder han,
den gøgler, og gør nar ad kongens trone
og griner ad hans pragt. Vel gir han ham
et pusterum, en stakket lille scene,
hvor han kan spille frygtet, streng monark
og dræbe med et blik, som om det kød,
der hegner livet ind, var hærdet bronze;
men når den indbildskhed er foldet ud,
så kommer han, og med en lille nål
borer han gennem borgens mur til sidst:
farvel, du konge!

Shakespeare fremstiller - jf. dette indledende citat fra Richard II - magten som et hulrum, som mennesket (mere eller mindre desperat) forsøger at fylde ud. At det er omsonst at forsøge at holde på magten, fordi døden i sidste ende indhenter alle, fortæller citatet også - og alligevel er det, hvad konger og adelsmænd forsøger på i middelalderens England. Men der er godt drama i kampen om magten, og Shakespeare folder (naturligvis; han er barden) magtkampene ud med spændende intriger, humor og tragik samt stor poesi og uforlignelig psykologisk indsigt i sine historiske skuespil, hvoraf størstedelen omhandler de sidste middelalderkonger i England og derfor kaldes kongedramaerne.

Kongedramaerne er patriotiske skuespil baseret på historiske hændelser små 200 år før Shakespeares egen tid. Dramaernes tidsspand strækker fra Richard II (konge 1377-1399) over Henrik IV (konge 1399-1413), hans søn Henrik V (konge 1413-1422), hans søn Henrik VI (konge 1422-1461 og igen 1470-1471) til Richard III (konge 1483-1485), bror til Edward IV, der sloges med Henrik VI om magten og var konge 1461-1470 og igen 1471-1483. Disse sidstnævnte magtkampe mellem Henrik VI og Edward IV samt Richard III's kontroversielle styre kendes

som Rosekrigene i historiebøgerne. Edward IV har ikke fået sit eget skuespil af Shakespeare, men til gengæld er han en karakter i Henrik VI, der er i tre dele og forsøger at indfange kampene mellem husene Lancaster (Henrik VI) og York (Edward IV). Der er således to gange fire værker fra Shakespeares hånd, der omhandler tiden fra 1390'erne til 1485: Richard II, Henrik IV, 1-2 og Henrik V samt Henrik VI, 1-3 og Richard III. Sidstnævnte er skrevet først og kaldes derfor "den første tetralogi", de fire første "den anden tetralogi".

"Inspireret af virkelige hændelser" kunne derfor være undertitlen på Shakespeares kongedramaer, men selvom dette udsagn også hæftes på film og romaner i vore dage, er der selvfølgelig tale om fiktion. Fiktion, der er så medrivende, at den overtrumfer og ser stort på historiske fakta. F.eks. er Shakespeares Richard III så brutal og blodtørstig, at ingen i dag ved, at han i sin korte regeringstid også gennemførte en række økonomiske reformer, der fik handlen til at blomstre. Men fiktion skal fortolkes og kan udlægges på flere måder. Umiddelbart kan kongedramaerne læses ind i deres historisk/kulturelle/socialt kontekst som et udsagn om den fred og økonomiske fremgang, der herskede i samtidens nu - i modsætning til tidligere - under Elizabeth I's styre (eller som hun og hendes hof gerne ville give udseende af, herskede), eller som et frirum til at reflektere over og diskutere magtens essens (for det er jo ikke Elizabeths magt, der sættes under lup). Men ud over således at læses politisk, kan kongedramaerne også læses eksistentielistisk/psykologisk, for selv konger er mennesker, der slås med den byrde, den hule krone er, og reflekterer over denne, og de kan læses feministisk, for enten er de kvindelige karakterer tilbagetrukne betragtere af mændenes brutale og kyniske magtkampe (i den anden tetralogi), eller de er ærgerrige, brutale mandskvinder (i den første tetralogi). Indgangsvinklerne er mange - flere end de her nævnte - og her følger blot en kort gennemgang over Shakespeares dramaer om den

hule krone for at give et overblik:

RICHARD II (1596)

Shakespeare gør Richard II til en martyr for det gode: Han er mild og fredselkende; han er ubeslutsom og eftergivende, og netop det bliver hans fald. Først forviser han sin fætter, Henry Bolingbroke, fordi han ligger i strid med Thomas Mowbray, hertug af Norfolk, så tilgiver han Bolingbroke og giver ham lov til at vende hjem efter seks år. Så lang tid går der imidlertid ikke, for da Richard konfiskerer arven fra John af Gaunt, hertug af Lancaster, Bolingbrokes far og derfor Richards onkel, for at kunne finansiere krig i Irland, vender store dele af adlen sig mod ham, og Bolingbroke vender hjem for at lede oprøret. Richard må se sig slået, og ydmyget tvinges han til at overgive magten til Bolingbroke, der krones som Henrik IV. Men Henrik IV's magt er ikke sikker, så længe Richard lever - selvom han er fængslet, har han endnu tilhængere - og Richard myrdes i fængslet. Henrik IV lover afslutningsvis at ville rejse på korstog til Det hellige Land.

HENRIK IV (1597)

Henrik IV spiller selv en påfaldende lille rolle i de to dele af dramaet, som omhandler ham, og alligevel vedrører alt, hvad der sker, netop ham: Efter flere års regering har han endnu ikke indfriet sit løfte om at drage på korstog, og han bekymrer sig om sin søn, tronarvingen Henry kaldet Harry eller Hal, der lever et udsvævende, muntert liv ofte i selskab med den tykke ridder, sir John Falstaff. Samtidig kæmper han med de endnu borgerkrigs-lignende tilstande i riget efter Richard II's afsættelse og død: Richards udvalgte arving, sir Henry Percy, søn af jarlen af Northumberland, vil have kongen (der beundrer Percys mod og i ham ser en modsætning til sin svirrende søn) til at udbetale løsepenge for nogle fanger taget i slaget ved Homildon Hill, og da kongen nægter, gør Henry Percy, kaldet Hotspur, oprør. Alle de nævnte karakterer mødes til sidst i slaget ved Shrewsbury, som Hotspur taber, og Hal dræber Percy. Selvom han er en kujon, lykkes det Falstaff at snyde sig til hæder og ære i krigen.

Anden del fortsætter også i flere spor, der bevæger sig mod et fælles mål. Mens kongens helbred svækkes, overvejer Hal sin fremtid som konge, og Falstaff fortsætter sit liv med druk, charmerende svindelnumre og bedrag sikker på

en fremtid i sus og dus, når Hal bliver konge. Samtidig slås den sidste rest af oprør mod tronen ned af Hals bror, prins John, da han efter en politisk intrige arresterer lord Mowbray, lord Hastings og ærkebiskoppen af York og lader dem henrette for højforræderi.

Da Hal ankommer til kongens sygeseng, tror han ham død, og tung om hjertet sætter han kronen på sit eget hoved. Kongen vågner og anklager ham for at ville afsætte ham, men i en gribende scene forsones far og søn, da Hal forklarer, at han kun tog den, fordi han ville "udforske, lisom med en fjende (...), den kamp, en trofast arving har at kæmpe." Kongen dør kort efter, og under sin kroningsproceSSION bortviser Hal, nu Henrik V, Falstaff og forkynder, at det vil blive straffet med døden, hvis Falstaff nogensinde nærmer sig ham igen.

HENRIK V (1599)

I slutningen af Henrik IV sigtes der flere gange mod, at den unge Henrik V vil drage i krig i Frankrig for at erobre tabte hertugdømmer tilbage, og en fortæller, Chorus, udmaler for publikum de steder i Frankrig, hvor en underlegen engelsk hær besejrer franskmændene: Harfleur og Agincourt. Henrik V opildnes til dette felttog dels af ærkebiskoppen af Canterbury, der afleder kongens opmærksom fra en lov, der vil pålægge kirken store skatter, ved at forsikre ham om, at han er retmæssig arving til den franske trone, dels af den franske kronprins, Louis, der håner ham ved at sende ham en kasse tennisbolde. Men Henrik V tager så at sige bolden op.

Med på felttoget til Frankrig er flere af de mænd, kongen svirrede med i sin ungdom sammen med Falstaff. Falstaff selv er nu død, men hans følge, Pistol, Bardolph og Nim, repræsenterer både de menige soldater og de socialt lavest stillede og udgør bagtæppe for, hvordan Henrik V fortsat frigør sig fra sin ungdom og udvikler sig positivt som konge. Hans sejrige felttog til Frankrig ender med, at han ægter den franske konges datter, Catherine, men Chorus lader i epilogen publikum forstå, at lykken og storheden varede kort, for "Henry den Sjette kronet blev som spæd/til begge rigers drot, men (...) Frankrig gik tabt, og England måtte bløde."

HENRIK VI (1590-1592)

Første del begynder ved Henrik V's død. Hans

søn, Henrik VI, er født kun et år før, og hans bror, hertugen af Gloucester, er rigsforsender for den spæde konge. Magten er derfor usikker, og straks bryder et oprør ud i Frankrig. Oprøret ledes af den franske kronprins, Charles, og Jeanne d'Arc. Herefter er der to væsentlige tråde i handlingen: kampene i Frankrig, der først ledes af hertugen af Bedford, Henrik VI's onkel og regent i Frankrig, siden af den tapre og dygtige sir John Talbot, og konflikten mellem Richard Plantagenet, der som oldebarn til Edward III (konge 1327-1377) gør krav på tronen, og hertugen af Somerset, der støtter den regerende Henrik VI og dermed huset Lancaster. I en central scene giver Richard og Somerset udtryk for deres sympati ved at plukke henholdsvis en hvid og en rød rose, og en række andre adelsmænd, heriblandt jarlen af Warwick og hertugen af Suffolk, følger deres eksempel. Kongen forsøger at mane til besindighed og for at komme Richard Plantagenet i møde, gør han ham til hertug af York og regent i Frankrig, da hertugen af Bedford er død i krigen, men selvom kongen umiddelbart får alle til at stå sammen i krigen, forsinker Somerset bevidst indsættelsen af sine tropper for at modarbejde York. Resultatet er, at både Talbot og hans søn bliver dræbt, og englænderne taber krigen. Første del slutter med, at York tager Jeanne d'Arc til fange og får hende brændt på bålet som kætter, mens hertugen af Suffolk tager Margaret, datter af hertugen af Anjou, til fange. De tiltrækkes straks af hinanden, men ved at arrangere et ægteskab mellem hende og Henrik VI frem for selv at gifte sig med hende, ser Suffolk en mulighed for at styre den unge konge.

I anden del fortsætter striden mellem husene York og Lancaster om tronen. Suffolk har i en fredskontrakt med den franske konge givet køb på alle de engelske besiddelser i Frankrig og puster derved yderligere til den ulmende strid, og nu vil han bringe hertugen af Gloucester til fald ved at anklage dennes kone, Eleanor, der selv er magtbegærlig og hovmodig, for hekseri i alliance med kardinalen af Winchester, en fjende af Gloucester. Eleanor forvises til Isle of Man, og straks efter anklager Suffolk og kardinalen sammen med dronningen Gloucester for korrupsion og forræderi, men inden retssagen mod ham, lader Suffolk ham myrde i Tower of London. Da Gloucester tydeligvis ikke er død en naturlig død, anklager Warwick, der er på Yorks side, Suffolk for mordet, og kongen landsforviser Suffolk til dronningens store

sorg. Suffolk bortføres og dræbes kort derefter af pirater, og hans afhuggede hoved sendes til dronningen.

Mens hertugen af York selv nedkæmper et oprør i Irland, anstifter han et oprør mod kongen blandt landets jævne folk under ledelse af John Cade ved at bilde Cade ind, at også han er arving til tronen gennem Mortimer. Oprøret slås ned af hertugen af Buckingham og gamle Clifford, og selvom det lykkes Cade at undslippe, dræbes han senere af en adelsmand, Alexander Iden. I femte akt vender York hjem og forlanger - med sin hær i ryggen - at Somerset fængsles for højforræderi. Buckingham lover ham dette, men straks efter kommer Somerset ind i selskab med dronningen, og krigen bryder ud igen. Gamle Clifford (samt - erfarer man i tredje del - Buckingham og Somerset) dør i krigen, og hans søn sværger hævn, men York sejrer i det første slag ved Sankt Albans.

I begyndelsen af tredje del lover kongen, truet af Yorks overmagt, at han vil overgive magten til York og hans slægt, hvis blot han må regere resten af sit liv. Rasende over således at se sin søn tilside sat allierer dronningen sig med Clifford og går til angreb på Yorks borg i Wakefield: Clifford dræber Yorks kun 12-årige søn, Edmund, og York ydmyges ved at få sin søns blod smurt i ansigtet og sat en papirkrone på hovedet, inden Clifford og dronningen dolker ham ihjel. Krigen bryder ud igen, og i slaget ved Towton, dræbes Clifford. Forfærdet over krigens rædsler flygter kongen (han ser en søn, der har dræbt sin egen far, og en far, der har dræbt sin egen søn), og Edward, Yorks ældste søn, lader sig krone som Edward IV. Brødrene George og Richard gøres til hertug af henholdsvis Clarence og Gloucester, og Warwick rejser til Frankrig med det formål at sikre fred mellem de to lande, ved at Edward bliver gift med den franske prinsesse Bona. Men i Frankrig møder han dronning Margaret og hendes søn, Edward, og da han erfarer, at Edward IV i mellemtiden har giftet sig med enken lady Grey, føler han sig så ydmyget over for det franske hof, at han skifter side i konflikten og invaderer England med den franske hær i ryggen. Clarence skifter nu også side, Edward IV tages til fange, og Henrik VI, der er blevet genkendt af to jægere, genindsættes som konge.

Det lykkes imidlertid Richard af Gloucester at befri Edward IV sammen med lord Hastings og sir William Stanley, og de samler påny en hær. Som

følge heraf flygter den unge Henry Tudor, jarlen af Richmond og efterkommer af John af Gaunt, far til Henrik IV, fordi han er arving til tronen, hvis der skulle ske Henrik VI noget. Inden de to hære mødes i slaget ved Barnet, skifter Clarence atter side og støtter sin bror, Edward IV. Edward IV sejrer; Warwick dør i slaget, Henrik VI fængsles, og hans søn, Edward, dræbes for øjnene af sin tilfangetagne mor, dronningen, af de tre York-brødre, da han nægter at anerkende York-slægtens sejr. Richard af York skynder sig derfra til Tower of London, hvor han i en blodrus myrder Henrik VI. I en monolog lader han publikum forstå, at han - selvom tredje del slutter med Edward IV's forhåbning om evig glæde - ikke agter at standse her, for hans ambitioner rækker videre.

RICHARD III (1592)

Richard III er - måske med undtagelse af Iago i Othello - Shakespeares mest nedrige og infame skurk: I en række scener (den første er første scene i første akt) fortsætter han med at henvende sig direkte til publikum i sine monologer og slå fast, at han vil magten, og han skyr ingen midler. Hemmeligt har han plantet en mistanke hos Edward IV, der er syg, om at Clarence stræber kongen efter livet, så Clarence fængsles, og inden kongen når at undersøge sagen, har Richard fået Clarence myrdet i Tower of London. Dernæst bejler han til Anne, enke efter Henrik VI's søn, Edward, og behændigt lykkes det ham så - med ord - at give udseende af, at dronningen, Elizabeth, hendes bror, lord Rivers, og hendes søn af første ægteskab, lord Grey, intrigerer mod ham. Da dronningen vil have kongen til at benåde Clarence, bruger Richard det til at give udseende af, hvor falsk og løgnagtig hun er, for "Hvem ved da ikke, hertugen er død?/I krænker ham med spot imod hans lig!". Kun hertugen af Buckingham gennemskuer Richards maskespil, men han støtter ham i forventning om, at han vil grevskabet Hereford som belønning, og han medvirker til, at Rivers og Grey bliver anklaget for højforræderi og halshugget.

Kongen rystes af nyheden om Clarences død; han får et tilbagefald og dør kort efter. Hans arvinger, Edward V og hans bror Richard, er endnu børn, og Richard af Gloucester indsættes som rigsforstander for barnekongen. Under dække af at ville beskytte den unge konge, får Richard begge prinser spærret inde i Tower of London, og sammen med Buckingham spreder han nu det

rygte, at prinserne er bastarder og derfor ikke kan gøre krav på tronen. Rygtet lykkes, og snart ønsker Londons borgmester og med ham en gruppe borgere, at Richard skal være konge. Nødtvungen under dække af ydmyghed og fromhed lader han sig krone som Richard III med Anne som sin dronning, men hans krone er ikke sikker, så længe de to prinser lever. Her siger Buckingham imidlertid fra, og Richard må overlade mordet af prinserne til sir James Tyrrel. Da Richard endvidere nægter at indfri sit løfte til Buckingham om at overlade ham grevskabet Hereford, vender Buckingham kongen ryggen; han slutter sig til Richmond, der i sit eksil i Frankrig forbereder et angreb, der skal sikre ham den engelske trone.

Richard vil nu ægte dronning Elizabeths datter, Elizabeth af York, den sidste arving efter Edward IV (hvorfor han har spredt rygtet, at Anne er alvorligt syg, og derefter ladet hende myrde), men Elizabeth holder ham hen og lader i hemmelighed datteren Elizabeth forlove med Richmond, så husene York og Lancaster endelig kan forenes, og stridighederne bilægges. Inden Richmonds styrker møder Richards, tages Buckingham til fange og henrettes. Natten før det endelige slag ved Bosworth Field, hemsøges Richard i en drøm af genfærdene af sine mange ofre, og da han i slaget mister sin hest, er han villig til at ofre alt, hvis han kan redde livet ("En hest! En hest! Mit rige for en hest!"), men Richmond dræber Richard og krones som Henrik VII.

10 / SHAKESPEARE VOR SAMTIDIGE AF JAN KOTT

DEN STORE MEKANISME

I Det europæiske slagtehus skifter kongerne, mens krigen og blodsudgydelserne fortsætter ufortrødent blot med nye navne og paroler. Når det drejer sig om Shakespeare og hans portrætter af magten og dens ubønhørlige mekanisme er det svært at komme udenom forskeren Jan Kott. Her har vi samlet nogle tankevækkende korte uddrag fra Jan Kotts bog Shakespeare vor samtidige.

”Shakespeare er som verden eller selve livet. Hver tidsalder finder det i ham, den selv søger, og hvad den ønsker at se.”

”For Shakespeare er kronen magtens symbol. Kronen er tung. Man kan tage den i hænderne, rive den af den døende konges hoved og sætte den på sit eget. Så bliver man konge. Først da. Men man må vente, til kongen er død, eller fremskynde hans død.”

”Og så afsløres efterhånden i Shakespeares kongedramaer billedet af historien selv bag kongernes og usurpatorernes individuelle træk. Billedet af Den Store Mekanisme. Hvert enkelt kapitel, hver storslået Shakespeare-akt er kun en gentagelse:”
 ”Det er dette billede af historien, gentaget mange gange af Shakespeare, der påtvinger sig os på en magtfuld måde. Feudalhistorien er som en mægtig trappe, som en procession af konger uafsladeligt stiger op ad. Hvert skridt opad markeres af mord, svig eller forræderi. Hvert skridt bringer tronen nærmere. Endnu et skridt, og kronen vil falde. Snart vil man kunne gribe den. (...)

Fra det højeste trin er der kun et skridt ned i afgrunden. Monarkerne veksler. Men alle – gode og onde, tapre og fejle, nedrige og ædle, naive og kyniske betræder trappens trin, der altid er de samme.”

”Hos Shakespeare er der ingen guder, kun konger, der hver især efter tur er bøddel og offer. Og levende, forskræmte mennesker, der kun kan se historiens store trappe. Men deres skæbne

er afhængig af, hvem der står på det øverste trin eller styrter i afgrunden. Derfor er de bange. Den shakespeareanske tragedie er i modsætning til antikkens tragedier ikke et drama om moralsk adfærd over for udødelige guder, heltens skæbne er ikke forudbestemt af højere magter. Storheden i Shakespeares realisme beror på hans sikre fornemmelse for, hvilke mennesker, der kommer til at spille en rolle i historien. Nogle skaber historie og bliver ofre for den. Andre tror kun, at de skaber historie, men også de bliver ofre for den. De første er kongerne, de sidste er kongernes fortrolige, der udfører deres ordrer og er et tandhjul i den store mekanisme.”

Kilde: Jan Kott ”Shakespeare vor samtidige” Steen Hasselbalchs forlag, 1966

LHS

11

MERE SHAKESPEARE

<https://www.sparknotes.com/shakespeare/>

https://denstoredanske.lex.dk/William_Shakespeare

<https://absoluteshakespeare.com/>

Forskellige filmatiseringer af Shakespeares dramaer
For eksempel:

Filmatiseringen af Shakespeare kongedramaerne:

<https://imusic.dk/movies/5053083076986/fox-2016-hollow-crown-series-1-and-2-dvd>

Podcasten Shakespeare er jo lige her (Information)
Rune Lykkeberg interviewer skuespillere, instruktører,
politikere og forskere om deres forhold til Shakespe-
are.

(Er også udgivet som bog: Samtaler om Shakespeare,
Informations forlag)

12 / SHAKESPEARES KONGEDRAMAER OM ROSEKRIGENE

DANSKFAGLIGT FORLØB

Af Brian Bo Jensen

Umiddelbart virker dansk litteratur om middelalderen og det feudale samfunds magtkampe ikke nær så spændende og farverig som den engelske, men det skyldes nok først og fremmest, at vi ikke har en Shakespeare, der har digtet om middelalderens konger. Vi har – sammen med resten af Skandinavien – Holberg, der med sine komedier giver den almindelige jævne borger eller bonde en plads på scenen. Kongerne optræder først i dramaer i romantikken, mest kendt er nok Christian IV i Ludvig Heibergs Elverhøj, hvor kongen fungerer som en *deus ex machina*, der redder trådene ud til sidst, så alt ender lykkeligt.

Imidlertid har vi en anden type litteratur, der omhandler middelalderens magtkampe, nemlig folkeviserne. De fleste fokuserer måske på trylle- og ridderviser i danskundervisningen i gymnasiet, men der er også de historiske viser, der behandler de samme emner som Shakespeares kongedramaer.

1 / MIDDELALDER

LITTERATUR

Erik Klipping var konge fra 1259 til sin død i 1286. Han blev – som Englands Henrik VI – konge som barn, så hans mor, Margrete Sambiria, måtte kæmpe for hans trone, og som voksen lå han også i strid med landets stormænd, hvilket førte til, at han blev dræbt Sankt Cæcilie nat (22. november) i Finderup Lade. Om ham findes der både en kortere folkevise, "Erik Klippings Drab", og en længere om den angivelige gerningsmand, "Marsk Stig". (Sidstnævnte er så lang, at den må kunne læses som værk.)

SPROG

Optændt af samtidens romantiske strømninger og nationalfølelse skrev B. S. Ingemann (1789-1862)

mellem 1826 og 1836 en række historiske romaner, der udspiller sig i middelalderen. Inspirationen til genren kom fra den engelske forfatter Walter Scott (1771-1832), men Ingemann lod sig også inspirere af de danske folkeviser. I en sproglig analyse kan eleverne sammenligne de to nævnte folkeviser med kapitel 12 og 13 i anden del af Erik Menveds Barndom; de beskriver netop mordet på kong Erik Klipping i Finderup Lade i 1286.

MEDIER

Giv eleverne til opgave at remediere folkevisen. Helt enkelt (og ofte ret sjovt) kan de genfortælle den kun v.h.a. emojis, de kan omskrive den til en nyhedsartikel eller filmatisere den. Mulighederne er mange. Vil man være helt sikker på, eleverne har forstået forskellen mellem mundtligt overleveret litteratur og forskellige medier, kan de skrive en metaopgave, hvor de forklarer, 1) hvad de har gjort i remedieringen, og 2) begrundet, hvorfor de har gjort, som de har gjort.

EKSAMEN

Folkevisen "Dronning Dagmars Død" kan i forlængelse af de to nævnte folkeviser bruges alene i et spørgsmål med litteratur som perspektiv eller sammen med uddrag af Ingemanns Valdemar Sejr i et spørgsmål med sprogligt perspektiv.

2 / MAGT OG KRIG

Shakespeare udstyrer Henrik V med store, retorisk smukke monologer, der har til formål at opildne hæren forud for slagene i Frankrig (tredje akt, scene 1 og fjerde akt, scene 3). Også Richmond har i Richard III en stor tale før slaget ved Bosworth Field. Disse monologer vil kunne bruges som udgangspunkt for et retorikforløb med magt og/eller krig som centralt emne. Emner, der desværre igen er blevet aktuelle i vores del af verden. Nedenfor følger forslag til taler, der ville kunne bruges i sådan et forløb.

- ✓ Da Tyskland besatte Danmark d. 9. april 1940, holdt statsminister Thorvald Stauning en tale i rigsdagen, der begrundede overgivelsen til tyskerne.
- ✓ Traditionen med regentens nytårstale begyndte som følge af tyskernes besættelse, og selvom H. M. Kong Christian X opfordrer til "ubetinget Samdrægtighed" i sin tale nytårsdag 1941, så priser han samtidig dem, der har ofret deres liv for fædrelandet. Det kan diskuteres, om det er en opfordring til at fortsætte modstandskampen.
- ✓ I England opfordrede premierminister Winston Churchill til kamp mod Tyskland, bl. a. i Dunkerque-talen d. 4. juni 1940. Det var - og er - en effektiv tale, hvis betydning er omdrejningspunktet i Joe Wrights *The Darkest Hour* (2017), som det er oplagt at se uddrag af.
- ✓ De tre taler - Staunings, Christian X's og Churchills - kan danne grundlag for, at eleverne selv argumenterer for, hvordan sprog og retorik kan bruges i en farefuld tid. Det kan ske mundtligt og/eller skriftligt.
- ✓ D. 29. august 2003 undsagde statsminister Anders Fogh Rasmussen Staunings samarbejdspolitik under besættelsen for at begrunde, hvorfor Danmark deltog i Irak-krigen, der var indledt 20. marts 2003.
- ✓ Statsminister Mette Frederiksens undskyldningstale til Godhavnsdrengene d. 18. marts 2019 kan læses som et eksempel på en blød statsmagt. Den er - i modsætning til Anders Fogh Rasmussens tale - ikke udtryk for en regering, der går i krig for sine værdier, men som sætter etik og ansvarsbevidsthed højt endda.

13 / SHAKESPEARES KONGEDRAMAER

ENGELSKFAGLIGT FORLØB

Af Marie Juul Holdam

LÆRERVEJLEDNING

De engelskfaglige opgaver til Det europæiske slagtehus tager udgangspunkt i Shakespeares fem store kongedramaer: "Richard II", "Henry IV", "Henry V", "Henry IV" og "Richard III". Det overordnede formål med opgaverne er, gennem arbejdet både med originaludgaverne og Tue Bierings stykke, at vise eleverne hvordan Shakespeare i dag er mere relevant end nogensinde.

Første del af opgaverne består af en mundtlig opvarmingsøvelse, en kort introduktion til Shakespeares liv, en opgave om Jan Kotts "Grand Mechanism" (Se s. 19) og til sidst en opgave, hvor eleverne skal lave en tidslinje.

Anden del består af en række uddrag fra de fem værker med spørgsmål, der alle på forskellig vis handler om en konges rolle og magt.

Tredje del består af en efterbehandlingsøvelse og en skriftlig aflevering om Boris Johnson og Shakespeare (tekstmaterialet kan findes her: <https://www.newsletter.co.uk/news/opinion/boris-johnsons-naked-ambition-shakespeare-an-character-949644>)

VERBAL EXERCISE

With your partner/group, please take a look at the icon from the website (<https://www.odenseteater.dk/oplevelser/forestillinger/2022-2023/det-europaeiske-slagtehus/>) and discuss what the play might be about?

Then describe and comment on:

1. the appearance of the characters.
2. the atmosphere.
3. the meaning of the title.

WHO WAS WILLIAM SHAKESPEARE?

Til læreren: Denne øvelse er tænkt som en indledende øvelse og kan med fordel kombineres med andet baggrundsmateriale om Shakespeares liv, historiske samtid, teater osv.

In class, please watch this video biography about William's Shakespeare's life: <https://www.youtube.com/watch?v=gcev441vbMI>

While watching the video, please write down 10 central or striking facts about Shakespeare. Write your notes on the blackboard and go through them together in class.

THE GRAND MECHANISM

Tue Biering's play *Det europæiske slagtehus* is a tour de force through five of Shakespeare's history plays: "Richard II", "Henry IV", "Henry V", "Henry VI", and "Richard III". The plays thematize the Wars of the Roses (1455-1487) during which the houses of York and Lancaster fought each other over the English throne.

One way of understanding Shakespeare's history plays is through Jan Kott's image of the "Grand Mechanism" which describes the history of the English kings as a cycle of death and coronation. Please start out by reading the paragraph about the "Grand Mechanism" on p. 19

Afterwards, get together in pairs or small groups and carry out the following tasks:

1. In the two excerpts below, Jan Kott describes the "Grand Mechanism" as a wheel as well as a staircase. Please read the excerpts and draw the wheel/staircase as you visualize it.
2. Based on your drawings and what you have read: What is the "Grand Mechanism"?
3. Can you think of any examples from real life (politics, history...) that remind you of the "Grand Mechanism"?

"Each of these great historical tragedies begins with a struggle for the throne, or for its consolidation. Each ends with the monarch's death and a new coronation. In each of the Histories the legitimate ruler drags behind him a long chain of crimes. He has rejected the feudal lords who helped him to reach for the crown; he murders, first, his enemies, then his former allies; he executes possible successors and pretenders to the crown. But he has not been able to execute them all. From banishment a young prince returns (...). The rejected lords gather round him, he personifies the hope for a new order and justice. But every step towards power continues to be marked by murder, violence, treachery. And so, when the new prince finds himself near the throne, he drags behind him a chain of crimes as long as that of the now legitimate ruler. When he assumes the crown, he will be just as hated as his predecessor. He has killed enemies, now he will kill former allies. And a new pretender appears in the name of violated justice. The wheel has turned full circle. (...)" (p. 6)

Feudal history is like a great staircase on which there treads a constant procession of kings. Every step upwards is marked by murder, perfidy, treachery. Every step brings the throne nearer. Another step and the crown will fall. One will soon be able to snatch it (...) From the highest step there is only a leap into the abyss. The monarchs change. But all of them - good and bad, brave and cowardly, vile and noble, naive and cynical - tread on the steps that are always the same." (pp. 9-10)

Excerpts from Jan Kott: *Shakespeare Our Contemporary* (Methuen & Co Ltd, 1967).

CREATE A TIMELINE

Find information online about Richard II, Henry IV, Henry V, Henry VI, and Richard III: When did they live and reign, which house did they belong to (York or Lancaster), how did they gain and lose the throne?

Afterwards, please create a timeline (on paper, online or on the blackboard) with the dates and information that you found.

Is your timeline consistent with what you learned about the history plays from Jan Kott and the "Grand Mechanism"?

WORKING WITH THE PLAYS

Til læreren: I arbejdet med skuespillene kan man læse alle/nogle af uddragene i fællesskab eller inddele eleverne i grupper, der hver især arbejder med deres skuespil. Efterfølgende fremlægger eleverne de vigtigste pointer fra deres arbejde for klassen – mind dem om at underbygge deres pointer med citater fra originalen, der med fordel kan læses højt.

I det sidste spørgsmål efter hvert uddrag bliver eleverne bedt om at lede efter sproglige virkemidler. Man kan udlevere en oversigt til eleverne eller bede dem om at finde inspiration her:

<https://www.bardweb.net/content/grammar/02rhetoric.html>

RICHARD II

Please read the summary of "Richard II" on p. 16 or here: <https://www.shakespeare.org.uk/explore-shakespeare/shakespedia/shakespeares-plays/richard-ii/>

In act 3 scene 2, Richard has found out that the Welsh army – which was supposed to help him fight the Irish rebels – is gone and that his former friends and allies have turned against him in favor of the Duke of Herford, Henry Bolingbroke (who later becomes Henry IV).

TASKS

1. What does Richard II say in this excerpt? How would you describe his mood?
2. What does the excerpt tell you about being a king? Does it make you sympathize with Richard II?
3. Find two examples of stylistic devices used in this excerpt – explain how they support your answers to questions 1 and 2.

RICHARD II

ORIGINAL VERSION

Source: <http://shakespeare.mit.edu/richardii/index.html>

(...)

For God's sake, let us sit upon the ground
 And tell sad stories of the death of kings;
 How some have been deposed; some slain in war,
 Some haunted by the ghosts they have deposed;
 Some poison'd by their wives: some sleeping kill'd;
 All murder'd: for within the hollow crown
 That rounds the mortal temples of a king
 Keeps Death his court and there the antic sits,
 Scoffing his state and grinning at his pomp,
 Allowing him a breath, a little scene,
 To monarchize, be fear'd and kill with looks,
 Infusing him with self and vain conceit,
 As if this flesh which walls about our life,
 Were brass impregnable, and humour'd thus
 Comes at the last and with a little pin
 Bores through his castle wall, and farewell king!

(...)

For you have but mistook me all this while:
 I live with bread like you, feel want,
 Taste grief, need friends: subjected thus,
 How can you say to me, I am a king?

DANISH VERSION

Source:

William Shakespeare: Samlede Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns forlag, 1998) Oversættelse af Edvard Lembcke.

(...)

For Guds skyld, lad os sætte os på jorden,
 berette sørgesagn om kongers død:
 At en blev afsat, en blev dræbt i krigen,
 en pint af genfærd efter de, han dræbte,
 en blev forgivet af sin hustru, en i søvne dræbt,
 men alle blev de myrdet.

For under denne hule krone, som
 omslutter kongens skrøbelige tinding,
 der holder døden hof; der sidder raden,
 spotter hans højhed, griner ad hans pragt, ind-
 rømmer ham et flygtigt pust af liv,
 en fjællebod hvor han kan spille konge,
 indgyde frygt og dræbe med sit blik, -
 oppuster ham med tom og hul indbildning,
 som om det kød, der hegner om hans liv
 var skudfast malm; - og når han så får lyst,
 så kommer han til sidst og gennemborer
 hans borgmur med en nål, - farvel, hr. konge! -

(...)

For hele tiden tog I fejl af mig;
 Jeg spiser brød som I, har savn, har sorg,
 har trang til venner; når jeg er så lille, hvor kan I
 sige til mig, jeg er konge?

HENRY IV

Please read the summary of “Henry IV” on p. 16 or here: <https://www.shakespeare.org.uk/explore-shakespeare/shakespedia/shakespeares-plays/henry-iv-part-2/>

In part two of the play, act 4 scene 5, Prince Hal (who later becomes Henry V) believes his father to be dead and takes the crown that lies next to his father. Henry IV wakes up and is furious when he realizes that the crown is gone, but soon the two are reconciled.

TASKS

1. What does Henry IV say in excerpt? How would you describe his mood?
2. In what way does Henry IV’s description of his own reign remind you of the “Grand Mechanism”?
3. Find two examples of stylistic devices used in this excerpt – explain how they support your answers to questions 1 and 2.

HENRY IV

ORIGINAL VERSION

Source: <http://shakespeare.mit.edu/2henryiv/index.htm>

(...)
 God knows, my son,
 By what by-paths and indirect crook'd ways
 I met this crown; and I myself know well
 How troublesome it sat upon my head.
 To thee it shall descend with bitter quiet,
 Better opinion, better confirmation;
 For all the soil of the achievement goes
 With me into the earth. It seem'd in me
 But as an honour snatch'd with boisterous hand,
 And I had many living to upbraid
 My gain of it by their assistances;
 Which daily grew to quarrel and to bloodshed,
 Wounding supposed peace
 (...) and now my death
 Changes the mode; for what in me was purchased,
 Falls upon thee in a more fairer sort;
 So thou the garland wear'st successively.
 Yet, though thou stand'st more sure than I could
 do,
 Thou art not firm enough, since griefs are green;
 And all my friends, which thou must make thy
 friends,
 Have but their stings and teeth newly ta'en out;
 By whose fell working I was first advanced
 And by whose power I well might lodge a fear
 To be again displaced: which to avoid,
 I cut them off (...)
 How I came by the crown, O God forgive;
 And grant it may with thee in true peace live!

DANISH VERSION

Source: William Shakespeare: Samlede Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns forlag, 1998) Oversættelse af Edvard Lembecke

(...)
 Gud ved, min søn,
 ad hvilken snigvej, hvilke krumme stier
 jeg nåede kronen – og jeg selv ved bedst, hvor
 trykkende den hviler på mit hoved.
 Dig går den over til med større ro,
 med bedre mening og med større adkomst;
 Hver plet den fik da jeg erhverved den,
 begravnes nu med mig. Jeg bar den som
 et smykke, som jeg tog med voldsom hånd,
 og mange levede som lod mig høre,
 jeg havde vundet den ved deres hjælp,
 det blev til daglig kiv og spild af blod
 der såred hvad der burde være fred.
 (...) ved min død
 forandres nu sagens gang for det som jeg
 erhverved,
 tilfalder dig på en bedre måde;
 du bærer kransen med arveret.
 Vel står du mere sikkert end jeg kunne,
 men ikke fast nok. Misfornøjelsen
 er frisk endnu, og alle mine venner,
 som du nu først skal gøre dig til venner,
 har først for nylig mistet brod og tand;
 ved deres onde kunster var jeg steget
 og måtte frygte for igen at styrtes
 ved deres magt; og for at hindre det
 udrydded jeg en del (...)
 Hvordan jeg vandt min krone, Gud tilgive
 Og lade den i fred nu hos dig blive.

HENRY V

Please read the summary of "Henry V" on p. 16 or here: <https://www.shakespeare.org.uk/explore-shakespeare/shakespedia/shakespeares-plays/henry-v/>

In Act 4, scene 1, King Henry has disguised himself as a soldier and he talks with the men in his army about the heavy responsibilities of a king. In this excerpt, the soldiers have left and Henry is on his own.

TASKS

1. What does Henry V say in this excerpt? How would you describe his mood?
2. According to Henry V, why is being a king more strenuous than being a peasant?
3. Find two examples of stylistic devices used in this excerpt – explain how they support your answers to questions 1 and 2.

HENRY V

ORIGINAL VERSION

Source: <http://shakespeare.mit.edu/henryv/index.html>

(...)
 What infinite heart's-ease
 Must kings neglect, that private men enjoy!
 And what have kings, that privates have not too,
 Save ceremony, save general ceremony?
 And what art thou, thou idle ceremony? (...)
 O ceremony, show me but thy worth!
 What is thy soul of adoration?
 Art thou aught else but place, degree and form,
 Creating awe and fear in other men?
 Wherein thou art less happy being fear'd
 Than they in fearing. (...)
 O, be sick, great greatness,
 And bid thy ceremony give thee cure!
 Think'st thou the fiery fever will go out
 With titles blown from adulation?
 Will it give place to flexure and low bending?
 Canst thou, when thou command'st the beggar's
 knee,
 Command the health of it? No, thou proud dream,
 That play'st so subtly with a king's repose;
 I am a king that find thee (...)
 And, but for ceremony, such a wretch,
 Winding up days with toil and nights with sleep,
 Had the fore-hand and vantage of a king.
 The slave, a member of the country's peace,
 Enjoys it; but in gross brain little wots
 What watch the king keeps to maintain the peace,
 Whose hours the peasant best advantages.

DANISH VERSION

Source: William Shakespeare: Samlede Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns forlag, 1998). Oversættelse af Edvard Lembecke.

(...)
 Hvor mange glæder savner konger ikke,
 som ringe folk kan nyde. Og hvad har
 da konger, som de ringe ikke har,
 undtagen højhed, hver en form for højhed? (...)
 Å højhed, vis mig blot hvad du er værd!
 Hvad tanke er der bag din dyrkelse?
 Er du vel andet end rang, et trin,
 et navn? Du skaber sky og frygt hos andre,
 og selv er du dog mindre lykkelig
 end dem der frygter. (...)
 Bliv syg, o store storhed, og bed højhed
 kurere dig! Tror du, din febers glød
 vil vige for de titler, smigeren
 tilblæser dig? Går den sin vej for buk
 og dybe bøjninger? Du byder over
 en tiggers knæ, men kan du byde knæet
 at være sundt og rask? – Nej, stolte drøm,
 der leger listigt med en konges ro,
 Jeg er en konge, men jeg kender dig (...)
 Var højhed ikke til, da var den stakkel,
 der slider dagen hen, hensover natten,
 langt mere lykkelig end kongen selv.
 En træl der har sin del af landets fred,
 er tryk; hans tykke hjerne aner ikke
 hvor kongen våger for at vogte freden,
 hvis dage dog er mest til gavn for bonden

HENRY VI

Please read the summary of "Henry VI" on p. 17 or here: <https://www.shakespeare.org.uk/explore-shakespeare/shakespedia/shakespeares-plays/henry-v/>

In part three of the play, act 5 scene 6, King Henry is confronted by the Earl of Gloucester (who later becomes Richard III). Gloucester, who wants to be king, has killed King Henry's son and has now come for King Henry himself.

TASKS

1. What does Henry VI say about his son's murderer in this excerpt? What did he foresee?
2. In what way does the excerpt remind you of the "Grand Mechanism"?
3. Find two examples of stylistic devices used in this excerpt – explain how they support your answers to questions 1 and 2.

HENRY VI

ORIGINAL VERSION

Source: <http://shakespeare.mit.edu/3henryvi/index.html>

KING HENRY

(...)
 And thus I prophesy, that many a thousand,
 Which now mistrust no parcel of my fear,
 And many an old man's sigh and many a widow's,
 And many an orphan's water-standing eye--
 Men for their sons, wives for their husbands,
 And orphans for their parents timeless death--
 Shall rue the hour that ever thou wast born.
 The owl shriek'd at thy birth,--an evil sign;
 The night-crow cried, aboding luckless time;
 Dogs howl'd, and hideous tempest shook down trees;
 The raven rook'd her on the chimney's top,
 And chattering pies in dismal discords sung. (...)
 Teeth hadst thou in thy head when thou wast born,
 To signify thou camest to bite the world (...)

GLOUCESTER

I'll hear no more: die, prophet in thy speech:
 Stabs him
 For this amongst the rest, was I ordain'd.

KING HENRY VI

Ay, and for much more slaughter after this.
 God forgive my sins, and pardon thee!
 Dies

DANISH VERSION

Source: William Shakespeare: Samlede Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns forlag, 1998) Oversættelse af Edvard Lembecke

KONG HENRIK

(...)
 Det spår jeg her, at mange tusinder
 som intet aner nu om det jeg frygter,
 og mangen oldings suk, og mangen enkes
 og mange faderløses våde øjne –
 hustruen for sin husbonds, faderen
 for sønnens, og de faderløse børn
 for deres fædres alt for bratte død, –
 fælt tuded uglen i din fødselsstund,
 natravnen skreg og varsled onde tider,
 og hunde hyled, stormen vælted træer,
 og kragen trykket sig ved skorstenspipen,
 og sladderskaden lo med hæslig mislyd. (...)
 Du havde tand i mund da du blev født;
 Det varsled at du skulle bide verden (...)

GLOUCESTER

Jeg vil ikke høre mere.
 Dø nu, profet, midt i din spådomstale!
 (Sårer ham)
 Blandt andet blev jeg vel bestemt til dette.

KONG HENRIK

Ja, og til mange flere mord. Gud være mig synder
 nådig; må han tilgi dig!
 (Dør)

RICHARD III

Please read the summary of "Henry VI" on p. 17 or here: <https://www.shakespeare.org.uk/explore-shakespeare/shakespedia/shakespeares-plays/henry-v/>

In act 4 scene 2, King Richard has become king after orchestrating the deaths of his two brothers, King Edward and the Duke of Clarence. Nevertheless, he doesn't feel secure in his position of power. He orders the murder of his two nephews, Prince Edward and his brother, and in order to marry the late King Edward's daughter, he decides to have the rumor spread that his wife, Queen Anne, is dying. This marriage would make him feel safer on the throne.

TASKS

1. What does Richard III plan to do in this excerpt?
2. In what way does this excerpt remind you of the "Grand Mechanism"?
3. Find two examples of stylistic devices used in this excerpt – explain how they support your answers for questions 1 and 2.

RICHARD III

ORIGINAL VERSION

Source: <http://shakespeare.mit.edu/richardiii/index.html>

KING RICHARD III

O bitter consequence,
That Edward still should live! 'True, noble prince!
Cousin, thou wert not wont to be so dull:
Shall I be plain? I wish the bastards dead;
And I would have it suddenly perform'd. (...)
Rumour it abroad
That Anne, my wife, is sick and like to die:
I will take order for her keeping close. (...)

I must be married to my brother's daughter,
Or else my kingdom stands on brittle glass.
Murder her brothers, and then marry her!
Uncertain way of gain! But I am in
So far in blood that sin will pluck on sin:
Tear-falling pity dwells not in this eye. (...)

DANISH VERSION

Source: William Shakespeare: Samlede Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns forlag, 1998). Oversættelse af Edvard Lembcke.

KONG RICHARD

Den sætning fik en bitter slutning.
"Ung Edvard lever jo endnu – Sandt nok." (...)
Godt, sagt med rene ord: bastarderne
må dø, og jeg vil se det hurtigt gjort. (...)

Lad det rygte løbe,
at Anna, dronningen, er farligt syg.
Jeg vil selv sørge for, hun holdes inde (...)

Nu må jeg giftes med bror Edwards datter,
for eller står mit rige kun på glas.
Først myrde brødrene, så ægte hende!
En farlig vej. Men frem i blod jeg for
så langt, at synd må gå i syndens spor;
Og medynks gråd bor ikke i mit øje. (...)

AFTER WATCHING DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS

TIL LÆREREN

Eleverne snakker om Det europæiske slagtehus i par. Giv hvert par en terning (eller brug denne hjemmeside: <https://terningekast.dk/>). Eleverne kaster terningen efter tur, og det antal øjne man får, bestemmer hvilket spørgsmål, man skal svare på.

1. What was your favourite and least favourite part of Tue Biering's play and why?
2. Which character did you find the most interesting and why? (Richard II, Henry IV, Henry V, Henry VI, or Richard III)
3. In what ways did Jan Kott's "Grand Mechanism" fit with what you saw on stage?
4. Did anything surprise you with regards to Tue Biering's play? Did he make you question anything, rethink, or wonder...?
5. In what way are Shakespeare's history plays and Shakespeare's portrayal of the struggle for power relevant for us in today's society? 6. What were the themes and the message of Tue Biering's play?

WRITTEN ASSIGNMENT: AN ESSAY

Write an analytical essay (900-1200 words) in which you analyze Brian McClinton's opinion article "Boris Johnson's naked ambition is Shakespearean in character" and discuss if or why Shakespeare is still relevant in our time.

Part of your essay must focus on Brian McClinton's use of references to Shakespeare's plays when describing Boris Johnson. In addition, your essay must include a comment on the intention behind Tue Biering's play *Det europæiske slagtehus* (Odense Teater, 2022) and his use of Shakespeare's history plays.

Brian McClinton is a retired teacher and the author of the book "The Shakespeare Conspiracies" (2007).

BORIS JOHNSON'S NAKED AMBITION IS SHAKESPEAREAN IN CHARACTER

Dress'd in a little brief authority,
Most ignorant of what he's most assur'd—
His glassy essence— like an angry ape
Plays such fantastic tricks before high heaven
As makes the angels weep"
– Shakespeare: *Measure for Measure*
Did you know that in a deal believed to be worth £500,000, Boris Johnson was writing a book on Shakespeare when its progress was halted by his appointment as Prime Minister?
His publisher, Hodder & Stoughton, has now said that they have "no plans" to publish *Shakespeare: The Riddle of Genius* "for the foreseeable future." Johnson would be well aware that the mastermind behind the immortal works knew a thing or two about the arts of government.
He wrote as if he lived and breathed politics and moved effortlessly in the corridors of power. Many of Shakespeare's leading characters relish the language of ambition and political intrigue, yet he was also acutely aware of their often fatal flaws. Take his Richard III. He has limitless self-regard and a compulsive desire to dominate. He is pathologically narcissistic and supremely arrogant. He has a gross sense of entitlement, never doubting that he can do whatever he chooses. The feelings of others mean nothing to him. He has no natural grace, no sense of shared humanity, no decency. In short, he is a self-serving bully: "I, that have neither pity, love, nor fear... I am myself, alone" (Henry VI, Part 3).
This could be a perfect description of Donald Trump. Or for that matter Boris Johnson himself, of whom his Eton master, Martin Hammond, wrote in 1982 of the seventeen-year-old: "I think he honestly believes that it is churlish of us not to regard him as an exception, one who should be free of the network of obligation which binds everyone else". (...)
The truth is that Richard III, Macbeth, Claudius, Iago and almost any other of Shakespeare's Machiavellian villains share affinities with Johnson. They display naked ambition and exploit people and events to serve their own ends, just as Johnson has used Brexit as a powerplay to become Prime Minister.
But hold on a minute. Surely, this can't be right. Shakespeare's bad men are generally humourless

characters, whereas 'Boris' is a fun guy. Is he not more like the clowns in the plays or even Falstaff? Yet significantly Hamlet warns that "one may smile, and smile, and be a villain", and Donalbain in Macbeth notes that "there's daggers in men's smiles".

Johnson's jolly, eccentric showmanship enables him to voice sinister ideas and get away with it, like describing black people as "crowds of flag-waving piccaninnies" with their "watermelon smiles", gay men as "tank-topped bumboys", or Muslim women wearing niqabs as "letterboxes". With Johnson, it is the court jester with a dark side who has assumed the throne. He is, as his former Telegraph editor Max Hastings put it, "Machiavelli, disguised as Bertie Wooster". Indulging this lying charlatan because he is entertaining is therefore a dangerous act of irresponsibility in a world gone mad for racist and nationalist demagogues.

There is little substance to the act. He probably believes in nothing much except his own self-aggrandisement.

Ultimately, in his case Macbeth was right. The nihilistic cult of Alexander Boris de Pfeffel Johnson is "a tale told by an idiot, full of sound and fury, signifying nothing".

(2019)

GLOSSARY

**Dress'd in a little brief authority,
Most ignorant of what he's most assur'd—
His glassy essence— like an angry ape
Plays such fantastic tricks before high heaven
As makes the angels weep"**

(...) udrustet med en lille

Kortvarig magt, og mest uvidende

Om hvad han mest er sikker på, - sit væsen

Så skørt som glas, - gør som en arrig ape

Sådanne dårefagter op mod himlen

At englene må græde (...)

(Oversættelse af Shakespeares skuespil "Lige for lige" (eng: "Measure for measure") fra William Shakespeare: Samlede Shakespeare: dramatiske værker (P. Haase & Søns forlag, 1998)

Boris Johnson

the resigning Prime Minister of the United Kingdom and leader of the Conservative Party

Eton

an elitist public school in Eton, England.

Maiden speech

the first speech (given by a member of parliament or the like)

The (House of) Commons

the democratically elected house of the English parliament

Richard III, Macbeth, Claudius, Iago

The ambitious main characters of five of Shakespeare's plays

Machiavelli/Machiavellian

Niccolò Machiavelli was an Italian author who wrote "The Prince". Based on this book, the term "Machiavellian" is used when describing a person as being extremely manipulative and reckless, lacking moral and compassion for others.

Brexit

the process, carried out by Boris Johnson, which led the United Kingdom to exit the European Union

Falstaff

a clownish, but very likeable character in Shakespeare's plays.

Hamlet

the main character of Shakespeare's play of the same name. In this play, Hamlet avenges the murder of his father, the king of Denmark.

Donalbain

a character in Shakespeare's play "Macbeth".

"Macbeth"

a play by Shakespeare in which the Scottish nobleman Macbeth, consumed by ambition, overthrows King Duncan, but is killed in the end.

The Telegraph

a British newspaper.

Bertie Wooster

a fictional character from the English upper class who often gets into trouble because of his thoughtlessness.

Nihilistic

the rejection of principles/values on the basis of the meaninglessness of life.

"a tale told by an idiot, full of sound and fury, signifying nothing"

Quote from Macbeth, spoken by the main character, Macbeth, when he realizes that all is lost, and that life has no meaning.

14

DRAMAFAGLIGT FORLØB

Af Sune Roholt Mortensen

I dette afsnit kan du læse om arbejdet med manuskriptet og kostumerne i Det europæiske slagtehus. I de efterfølgende opgaver kan du og dine elever eksperimentere med at mime arbejdsprocesserne.

Manuskriptarbejde Det europæiske slagtehus

Fra prøvestart fik skuespillerne første version af Tue Bierings bearbejdelse af Shakespeares kongedramaer om rosekrigene. I den første del af prøverne fandt holdet frem til et fælles sprog, som forestillingen skulle fortælles i blandt andet gennem improvisationer.

Herefter samlede Tue Biering de første erfaringer fra de indledende prøver i en ny manuskriptversion, som dannede grundlaget for de videre prøver. Manuskriptet udvikler sig fortsat og er et dynamisk dokument, som løbende tilrettes.

Til prøverne på Store Scene projiceres manuskriptet op på en storskærm i salen. På den måde kan skuespillerne følge med i, hvor de er i stykket og hvad den seneste version er. Skærmen fjernes inden der kommer publikum i salen.

Kostumer i Det europæiske slagtehus

Skuespillerne har været med til at skabe deres egne kostumer i en proces stramt styret af kostumedesigner Marie Rosendahl Chemnitz. Hver skuespiller har fået et tøjstativ, med kostumbud til de mange forskellige roller, som de skal spille. Ud fra det tøjstativ har skuespillerne fundet forskellige bud på, hvordan en karakter kunne se ud. Idéerne er blevet samlet og koordineret af kostumedesigneren. På den måde er der efterhånden vokset kostumeudtryk frem til de mange roller.

1 / REPLIKKER I FLUKS – AT DJ'E REPLIKKER I PRØVEFORLØBET.

- ✓ Underviseren projekterer en scene fra forestillingen op på tavlen så man kan læse replikkerne fra bagerst i klassen. (Brug OTs version)
- ✓ Der udnævnes en række skuespillere som skal rejse sig op og spille replikkerne (mens de læser dem højt.)
- ✓ Skuespillerne står bagest i klassen og alle andre vender sig rundt så de har ryggen til tavlen og kan se dem der spiller.
- ✓ Når de har læst igennem, kan underviseren enten selv ændre replikker så de bliver mere mundrette eller lade publikum foreslå ændringer som bliver opdateret på tavlen.
- ✓ Derefter gentages scenen.
- ✓ Gentag scenen 2-3 gange med forskellige skuespillere.
- ✓ Det vedlagte uddrag fra Odense Teater er fra arbejdsprocessen, så hold også øje med om det har ændret sig yderligere i den endelige version.

2 / KOSTUME IMPROVISATION

- ✓ Hver skuespiller(elev) har 5 meget forskellige stykker tøj med hjemmefra
- ✓ Underviseren har evt. fundet 5 stykker kostume i kostumelageret
- ✓ Nogen eller alle de 10 stykker tøj skal så kombineres af skuespilleren så de passer til karakteren
- ✓ En kostumier skal så skrive noter til det de bider mærke i eller de syntes giver et spændende udtryk
- ✓ Prøv den korte scene flere gange og skift rundt på kostumet hver gang.
- ✓ Lad eventuelt eleverne spille flere forskellige scener og udfordre kostumerne.

✓ BRUG UDDRAGENE PÅ DE FØLGENDE SIDER TIL ØVELSERNE.

DET EUROPÆISKE SLAGTEHUS, TUE BIERINGS BEARBEJDELSE.

SC 25 HVOR FALSTAFF MØNSTRER REKRUTTER (332)

FALSTAFF, GLOUCESTER, MUGGEN, REKRUT, (HENRY 4 hostende, 20 ÆLDRE MSK)

(FALSTAFF ind)
(en lille flok ældre mennesker kommer ind i rækker)

BILLEDE
20 ældre mennesker i undertøj der står ludende.

GLOUCESTER
Har du skaffet nogle folk?

FALSTAFF
Ja da. Vil du sidde lidt

GLOUCESTER
Lad mig se dem.

FALSTAFF
Ok, jeg skal lige finde listen. Hvor er listen? Listen hvor er den? Her.
Muggen!

MUGGEN
Yes.

FALSTAFF
Er du Hr. Muggen? Altså hedder du det?

MUGGEN
Yes.

FALSTAFF

Så må vi heller skynde os at bruge dig inden du bliver alt for gammel. Han er fin. Næste!

MUGGEN
I behøver ikke tage mig. Der er mange andre der er bedre end mig.

FALSTAFF
I disse tider kan alle bruges. Blinde, døve, dem uden ben.
(selv dem der ikke rigtig er egnede bliver taget med som kanonføde)

(HENRY 4 hoster i baggrunden)
63

REKRUT(evt bare hostende):
Jeg er syg. Jeg er forkølet. Jeg hoster.

FALSTAFF
Jeg skal sørge for du kommer i krig med lidt mere tøj på.

REKRUT
(putter penge i hånden på FALSTAFF):
Med disse penge tænkte jeg, at jeg kunne finde et andet sted at slå mig ned, end at blive slået ned ved fronten.

FALSTAFF
(tager pengene)
Der skal bruges sådan nogen som dig når der bliver fred en dag, så du må hellere finde hjem så du kan holde dig i ro og vente så længe.

GLOUCESTER
Er du er færdig nu. Er det her det bedste hold?

FALSTAFF
Skal du fortælle mig hvad der er det bedste. Det her er tip-top. Det fineste man kan få. Ingen vil kunne finde på at spille deres krudt mod dem, og de er garanteret også gode i en tilbage-

trækning. De er alle mere end villige til at løbe, når det gælder om at komme væk.
Prøv at give dem nogle våben og noget tøj.
(de bliver testet, får instruktion i bazooka, antiluftskyts)

FALSTAFF

Må jeg byde dig på noget at drikke og spise.

(GLOUCESTER går)

BILLEDE

FALSTAFF bunder i indædt alvor en hel flaske i en slurk. Han er tynget af Alvoren
(I baggrunden står rekrutterne og tager tøj på)

FALSTAFF:

Han er så let at læse. Han lyver konstant. Snakker uafbrudt om alle sine bedrifter. Når jeg kommer tilbage, så skal jeg få ham.

UDDRAG AF FRA LEMBCKES OVERSÆTTELSE AF "HENRIK DEN 4."SCENE 111.2

Glostershire. Foran fredsdommer Dompaps hus. Fredsdommer Dompap og fredsdommer Tys kommer fra hver sin side. I baggrunden ser man Muggen, Skygge, Vorte, Pjevs, Tyrekalv og tjenere.

...

FALSTAFF

Pyh, det er varmt i dag, hvad! - Nå, mine herrer, har I skaffet mig et halvt dusin dygtige karle?

DOMPAP

Ja vist har vi det, herre. - Vil I ikke sidde?

FALSTAFF

Lad mig se dem, om jeg må bede.

DOMPAP

Hvor er listen? hvor er listen? hvor er listen? Lad mig se, lad mig se, lad mig se. - Så, så, så, så, så, så, så. Jo, minsandten. - Ralph Muggen! - Lad dem komme frem, efterhånden som jeg råber dem op; lad dem det, lad dem det. Lad mig se; hvor er Muggen?

MUGGEN

Her, med forlov.

DOMPAP

Hvad synes I, hr. Johan? En velvoksen karl, ung, stærk, og af god familie.

FALSTAFF

Er du Muggen?

MUGGEN

Ja, med forlov.

FALSTAFF

Så er det på høje tid du bliver brugt.

DOMPAP

Ha, ha, ha! Ypperligt, på min ære! Ting der er mugne, trænger til at blive brugt. Ganske særdeles godt, min tro, godt sagt, hr. Johan, meget godt sagt.

FALSTAFF

Sæt en prik ved ham.

MUGGEN

Jeg er prikken nok i forvejen, og I kunne godt have ladet mig være i fred. Madammen derhjemme bliver helt fra den, hvis hun ikke har en til at gøre det hun vil have gjort. I behøver ikke at prikke mig, der er andre der bedre kan gå end mig.

Falstaff Så, stille. Muggen; du skal af sted. Muggen; det er på tide du bliver luftet.

MUGGEN

Luftet?

DOMPAP

Hold mund, knægt, hold mund - hen til side med dig. Ved du ikke hvor du er? - Nu kommer vi til nummer to, hr. Johan - lad mig se: Simon Skygge! Falstaff Ja død og pine, lad mig få ham at sidde under. Han må kunne blive en koldblodig soldat.

DOMPAP

Hvor er Skygge?

SKYGGE

Her, herre.

FALSTAFF

Skygge, hvis søn er du?

SKYGGE

Min mors søn, herre.

FALSTAFF

Din mors søn! Det er rimeligt nok, og din fars skygge. Sådant er kvindens søn mandens skygge; jo, sådan er det tit; men ikke meget af faderens kød og blod.

DOMPAP

Synes I om ham, hr. Johan?

Falstaff Skygge kan gøre tjeneste om sommeren. Prik ham, for vi har mange skygger til at fylde listerne med.

DOMPAP

Thomas Vorte!

FALSTAFF
Hvor er han?

VORTE
Her, herre.

FALSTAFF
Hedder du Vorte?

VORTE
Ja, herre.

FALSTAFF
Du er en meget forkradset vorte.

DOMPAP
Skal jeg prikke ham, hr. Johan?

FALSTAFF
Det er ingen nytte til. Han bærer hele sit habengut på ryggen, og de pinde hele figuren står på falder sammen, bare man prikker til dem. Lad være med at prikke til ham.

DOMPAP
Ha, ha, ha! I forstår det, herre, I forstår det, det må man lade jer. - Frans Pjevs!

PJEVS
Her, herre.

FALSTAFF
Hvad er din håndtering, Pjevs?

PJEVS
Jeg er dameskrædder, herre.

DOMPAP
Skal jeg prikke ham, herre?

FALSTAFF
Gør det; men havde han været herreskrædder, så havde han nok prikket jer. - Vil du lave lige så mange huller i fjendens rækker som du har gjort i et fruentimmerskørt?

PJEVS
Jeg vil gøre hvad jeg kan, herre; mere kan I ikke forlange.

FALSTAFF
Godt sagt, gode dameskrædder! Godt sagt, modige Pjevs! Du bliver lige så tapper som den harmfulde due, eller den allermodigste mus. - Prik dameskrædderen. - Godt, hr. Dompap, dygtigt, hr. Dompap.

PJEVS
Jeg ville ønske Vorte var kommet af sted, herre.

FALSTAFF
Jeg ville ønske du var herreskrædder, så kunne du lappe ham og gøre ham klar til afgang. Jeg kan ikke gøre ham til menig soldat, når han fører så mange tusinder med sig. Lad det være nok, allerdrabeligste Pjevs.

PJEVS
Det er nok, herre.

FALSTAFF
Meget forbunden, ærværdige Pjevs. - Hvem er den næste?

DOMPAP
Peter Tyrekalv fra Vænget! Falstaff: Ja for pokker, lad os se Tyrekalv. Tyrekalv: Her, herre.

FALSTAFF
Guds død, det er en dygtig karl! - Værsgod, prik Tyrekalv, til han brøler igen.

TYREKALV
Å herre Gud, gode hr. kaptajn -

FALSTAFF
Hvad, brøler du før du bliver prikket?

TYREKALV
Å Gud, herre, jeg er en syg og svag mand.

FALSTAFF
Hvad har du for sygdom?

TYREKALV
En bandsat forkølelse, herre, en hoste, herre, som jeg fik i kongens tjeneste ved at ringe med klokken på hans kroningsdag, herre.

FALSTAFF
Godt, så får du lov at gå i krig i slåbrok; vi skal nok-

få din forkølelse væk, og jeg skal sørge for at dine venner ringer for dig. - Er det dem allesammen?

DOMPAP

Der er indkaldt to over tallet; I skal kun have fire her, herre. - Og nu vil jeg bede jer komme ind og spise til middag med mig.

FALSTAFF

Lad gå, jeg går ind og drikker med jer, men jeg kan ikke vente til middag. På ære, jeg er glad for at se jer, hr. Dompap.

DOMPAP

Å, hr. Johan, kan I huske da vi lå hele natten i »Vejrmøllen« i Sankt Georgs Mark?

FALSTAFF

Ikke mere om det, kære hr. Dompap, ikke mere om det.

DOMPAP

Ha, det var en livlig nat! Og lever Hanne Nattetrøst endnu?

FALSTAFF

Hun lever, hr. Dompap.

DOMPAP

Hun kunne aldrig komme ud af det med mig.

FALSTAFF

Aldrig, aldrig; hun sagde altid hun kunne ikke døje hr. Dompap.

DOMPAP

Ja død og pine, jeg kunne ærgre hende helt ind i sjælen. Dengang var hun af dem vi kaldte godt kram. Holder hun sig godt endnu?

FALSTAFF

Gammel, gammel, hr. Dompap.

DOMPAP

Ja, hun må være gammel, hun kan ikke andet end være gammel, vel er hun da gammel, hun havde allerede Robert Nattetrøst med gamle Nattetrøst før jeg kom på Clements-kollegiet.

TYS

Det er femoghalvtreds år siden.

DOMPAP

Ih, fætter Tys, du skulle have set hvad den ridder her og jeg har set! Hvad, hr. Johan, er det ikke rigtigt?

FALSTAFF

Vi har hørt sangklokkerne spille ved midnat, hr. Dompap.

DOMPAP

Det har vi, det har vi, det har vi. Min tro, hr. Johan, det har vi. Vores feltråb var: »Så skyller vi, gutter! « - Kom, vi går ind og spiser; kom, vi går ind og spiser. Ih Jøsses, sikke dage vi har levet! Kom, kom.

[Falstaff, Dompap og Tys går]

TYREKALV

Gode hr. kapperal Bardolph, vær mig en ven; her er for resten et pund i franske kroner til jer. Oprigtigt talt, herre, så ville jeg lige så gerne lade mig hænge som jeg vil gå med. Og ellers, herre, for min egen del er jeg ligeglad, men det er mere det at jeg ikke har lyst, og for min egen del har jeg sat næsen op efter at blive hos mine venner; ellers, herre, så var jeg ligeglad for min egen del, sådan da.

BARDOLPH

Ja ja, gå til side.

Muggen: Og gode hr. korporal kaptajn, for maddammens skyld, vær nu en ven. Hun har ingen til at gøre sig en tjeneste når jeg er væk, og hun er gammel og kan ikke hjælpe sig selv. I skal få to pund, herre.

BARDOLPH

Ja ja, gå til side.

PJEVS

Jeg er min tro ligeglad, man kan kun dø en gang, vi er alle Vorherre en død skyldige. Jeg vil aldrig være forknyt; hvis det er min skæbne: godt, hvis det ikke er: også godt. Ingen er for god til at tjene sin konge, og lad det så gå som det vil, den der dør i dette år er kvit for det næste.

BARDOLPH

Godt sagt, du er en rask gut.

PJEVS

Jeg vil sandelig ikke være forknytt.

[Falstaff, Dompap og Tys kommer tilbage]

FALSTAFF

Nå, min herre, hvad for mænd skal vi så have?

DOMPAP

Fire af dem, hvem I vil.

BARDOLPH [afsides til Falstaff]

Herre, lige et ord. Jeg har fået tre pund for at lade Muggen og Tyrekalv gå fri.

FALSTAFF[afsides]

Ja, det er godt.

DOMPAP

Nå, hr. Johan, hvad for fire vil I have?

FALSTAFF

Vælg I for mig.

DOMPAP

Jamen så. Muggen, Tyrekalv, Pjevs og Skygge.

FALSTAFF

Muggen og Tyrekalv! Du, Muggen, kan blive hjemme til du ikke duer længere; og du, Tyrekalv, må vokse, indtil du duer. Jeg vil ikke have nogen af jer.

DOMPAP

Hr. Johan, hr. Johan, stå ikke jer selv i lyset, det er jeres flotteste karle, og jeg ville gerne se jer forsynet med de bedste.

FALSTAFF

Vil I, hr. Dompap, lære mig at vælge mine folk? Hvad bryder jeg mig om en karls lemmer, muskler, vækst, krop og store skabelon? Nej, ånden, hr. Dompap! - Her er nu Vorte; I ser hvad det er for en lurvet figur; - han kan lade og fyre lige så gesvindt som en kandestøbers hammer går; han løber frem og tilbage lige så rask som en bryggerknægt hæn-ger spandene på vippen. Og nu den fyr med det halve ansigt, Skygge; det er en mand for mig, der er slet ikke noget fjenden kan sigte efter; han kan lige så gerne sigte efter æggen på en pennekniv. Og på tilbagetog, tænk på hvor rask ham Pjevs, dameskrædderen, kan løbe sin vej! Nej, lad mig få

de uanselige folk, og behold så de store. - Giv Vorte et gevær i hånden, Bardolph.

BARDOLPH

Der, Vorte. March! Het, to, het to!

FALSTAFF

Nå, lad mig så se dig gøre geværgrebene. Sådan, ja, godt! Ja, kom så, det er godt! Ualmindelig godt! Ja, en lille, mager, gammel, skrumpen, skaldet skytte, det er det jeg vil have. Bravo, Vorte, bravo! Du er en rask krabat! Se her, der har du seks skilling.

DOMPAP

Han er ikke mester i håndværket endnu, han gør det ikke rigtigt. Jeg kan huske på Mile-End Vænge, dengang jeg lå på Clements kollegium - der spillede jeg engang ridder Dagonet i stykket om kong Arthur. Der var en lille spirrevip af en karl, og han tumlede et gevær sådan! Og så snoede han sig omkring og omkring, og så var han her, og så var han der. Pif, paf, puf! sagde han; og Bum! sagde han; og væk var han, og igen kom han. Mage til karl får jeg aldrig mere at se.

FALSTAFF

De karle her er gode nok, hr. Dompap. Gud bevare jer, hr. Tys; jeg vil ikke bruge mange ord på jer. - Lev vel, begge I herrer, og tak for i dag. Jeg skal nå en halv snes mil inden aften. Bardolph, giv soldaterne mundering.

DOMPAP

Hr. Johan, Herren velsigne jer, og Gud giv held til jeres forehavende og skænke os fred! Besøg mit hus på tilbagevejen, og lad os forny vores gamle bekendtskab; det kunne ske jeg tog med jer til hoffet.

FALSTAFF

Ved Gud, bare I ville, hr. Dompap.

DOMPAP

Jaja, jeg har sagt det, et ord er et ord. - Gud være med jer!

FALSTAFF

Farvel, I herlige herrer. [Dompap og Tys går]
Bardolph, før folkene af sted.

[Bardolph går med rekrutterne]

FALSTAFF

Når jeg vender tilbage, skal jeg have fat i de her fredsdommere. Fredsdommer Dompap kender jeg til bunds. Å Gud, å Gud, hvor vi gamle folk dog er forfaldne til den last at lyve! Den sølle visnepind af en fredsdommer har ikke gjort andet end prale for mig om sin ungdoms ustyrlighed, og de bedrifter han har udført i Turnbull-gade, og hvert tredje ord er en løgn, som tilhørerne får udbetalt mere nøjagtigt end tyrkerskatten. Jeg kan huske ham på Clements-kollegiet, han så ud som en mandsling man snitter af osterskorper efter bordet. Når han var nøgen, lignede han grangiveligt en flækket ræddike som man havde skåret et narrefjæs ud på med en kniv. Han var så mager, at en nærsynet hverken kunne opdage længde eller bredde på ham; han var sulten i egen person at se til, og alligevel var han liderlig som en abekat, og horerne kaldte ham Alrune. Han kom altid rendende i enden på moden og opvartede de værste luddere med de viser han havde hørt kærrekuskene fløjte - og så svor han på det var fantasier og serenader af hans egen opfindelse. - Og nu er den harlekinbriks blevet godsejer og snakker så fortroligt om Johan af Gaunt som om han havde drukket dus med ham, og så tør jeg forbande mig på han aldrig har set ham mere end en gang på tumeringspladsen, og dengang slog han hul i hovedet på ham, fordi han maste sig ind blandt marskallens folk. Jeg så det; og sagde til Johan af Gaunt, at han slog en pind med en pind; for man kunne have puttet ham med rub og stub ind i et åleskind. Han kunne have boet i en obokasse, ja den havde såmænd været en hel herregård for ham, og nu har han både land og kvæg. Jaja, jeg vil gøre nærmere bekendtskab med ham, når jeg kommer tilbage, og det skal gå svært til, om jeg ikke skal bruge ham som en dobbelt visdommens sten³¹ til at gøre guld med. Hvis den unge karpe kan være lokkemad for den gamle gedde, så ser jeg ingen grund i naturens lov til at jeg ikke skulle snappe efter ham. Kommer tid, kommer råd, og dermed punktum.

[Går]

16

SKOLER OG UNGDOMS- UDDANNELSER I ODENSE TEATER

UNDERVISNINGSMATERIALER

Du kan finde undervisningsmateriale til nogle af sæsonens forestillinger på www.odenseteater.dk/skoler/undervisningsmateriale/

Du kan finde materialer til:

Valhalla

(4. klasse og op)

Ronja Røverdatter

(1. - 6. klasse)

1984

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

Den stundesløse

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

Tragiske måder at slå en kvinde ihjel på

(Ungdomsuddannelser, 9. og 10. klasse)

Det europæiske slagtehus

(Ungdomsuddannelser)

MØD EN SKUESPILLER

Mød en af de medvirkende skuespillere før eller efter forestillingen. Hør om arbejdet med forestillingen og om at være skuespiller. Mødet er tænkt som en dialog, så det er vigtigt, at du og dine elever har forberedt spørgsmål. Det er en fordel at have læst om stykket og eventuelt arbejdet med undervisningsmaterialet på forhånd. Skuespiller-møderne er gratis.

INTRODUKTIONER

Til visse forestillinger på udvalgte dage kan du og dine elever komme til en gratis introduktion til aftenens forestilling fra kl. 18.00 - 18.30.

For booking af skuespiller-møder og introduktioner kontakt Line Hede Simonsen på line@odenseteater.dk

RUNDVISNINGER

Hvordan bliver et teaterstykke til? Hvem arbejder på et teater? Hvor prøver skuespillerne? Og hvem syr kostumerne? Kom med bag tæppet på Odense Teater på en rundvisning. Rundvisninger koster 500 kr. for skoler.

For booking af rundvisning skriv til rundvisning@odenseteater.dk

TRANSPORTREFUSION

Alle skoler kan søge om at få dækket 50% af skolens transportudgifter udover en egenbetaling på 15 kr. pr. elev. Midlerne søges hos Odense Teater.

Læs nærmere på

odenseteater.dk/skoler/priser_og_refusion

KONTAKT

Har du spørgsmål eller ønsker i forbindelse med et teaterbesøg kan du kontakte skolekoordinator Line Hede Simonsen på line@odenseteater.dk